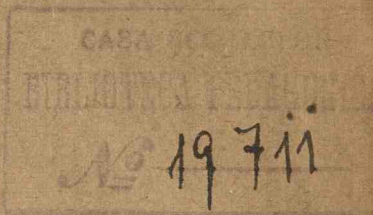

6203 sublet

C. Ardeleanu

ROCHIA ALBĂ

SCHIȚE ȘI NUVELE

5005411

BUCUREȘTI

EDITURA CASEI ȘCOALELOR

1921

1956
BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

BUCUREȘTI

COTA

6203

B.C.U. Bucuresti

C145005

PR-32

ROCHIA ALBĂ

ROCHIA ALBĂ

— La ce te-ai însurat?...

— Mai bine îmi legam un pietroiu de gât și mă aruncam în gărlă.

— Cine te-a oprit?... mie să-mi faci rochie; se mărită cea mai bună prietenă a mea și trebuie să mă duc la nuntă.

— Fă-te bolnavă.

— Sigur!... ți-ar conveni să fiu și bolnavă numai să nu-mi cumperi nimic, să nu-mi faci nimic... de trei ani de când ne-am luat nu mai dus nicăieri... Nu bal, nu teatru, nu plimbare, nu nimic, și acum pentrucă am prilej să mă mai distrez și eu, să mai petrec ni-

țel, fără să te coste un leu, ai vrea să fii și bolnavă!...

— Cum!... nu mă costă nimic? Dacă-i așa n'ai decât să te duci.

— Fă-mi rochie!...

— Cu ce? tu nu înțelegi că n'am parale!...

— Ce-mi pasă, nu vreau să știu, alți bărbați cum au ..

— Alți au, eu n'am!...

— Să știi că ne certăm rău, ai auzit?... să-mi faci rochie...

— Du-te cu aia albastră,

— Păi cum de nu, parcă sunt de patruzeci de ani... Să-mi cumperi alta de «crêpe-de-chine» și pe urmă te las în pace. Și Madam Pop sări în gâtul bărbatului și ca o pisică începù să se desmierde:

— Zău Tuțule, o să fii ca o păpușică am să o fac «princese» și de aci din umeri, am să las să cadă o voaletă fină de muselină, drepată: așa ca să mă înfășoare ca pe o statuie antică...

Zău Tuțule ce frumoasă o să fie!... și o pereche de pantofi albi de mătase, ciorapi tot așa... zău... Tuțulică...

— Înțelege femeie că n'am luat leafa și că mai am datorii, eu n'am o pereche de ghete în picioare, cu ce vrei să-ți cumpăr?

— Barbarule! Și Madam Pop se deslipi de gâtul soțului...

— Ești un câine, inimă neagră!... Toată viața n'ai fost decât pentru sufletul tău; egoistule!... Dar nu... trebuie, trebuie să-mi faci rochie, trebuie cu atât mai mult cu cât nu vrei de bună voie ai să-mi faci de nevoie... Animal sălbatec, Crocodilule!... Să știi că plec la mama, am să te las, m'ai făcut de râsul lumii, am îmbătrânit cu zece ani, me-ai mâncat viața...

D-l Pop șade la masă și fierbe într'un ibric la para albăstruie a spiritului, cafeaua.

— Taci, nu răspunzi nimic, sigur când nu-ți convine dumitale taci... Să-mi faci rochie, m'ai înțeles?

— ?

— Să-mi faci ! să-mi faci ! să-mi faci !
 Și pentru că d. Pop își vedeà de cafeluță, fără să-i răspundă un cuvânt, puse mâna pe peria de haine și aruncă cu ea pe masă de-i răsturnă ibricul...

— Să-mi faci !...

— Ai înebunit Elviro... ai vărsat cafeaua pe mine... vrei să mă opărești ?
 Înțelege...

— Nu înțeleg nimic... nimic auzi ?
 nimic... spune că-mi faci.

— Cum o să-ți spun când n'am de unde.

— N'ai ?... și Madam Pop începù a zvârli cu tot ce găseà în mână în capul bărbatului, plângând și țipând cât o luà gura :

— Câine !... mă mănânci, mă omori cu zile... Hienă !...

— Taci că ne aude lumea !

— Să ne auză, să ne auză, poate i se va face milă, oamenilor străini să vie să mă scape.

— Taci Elviro !...

— Nu tac, nu... am să țip și am să plâng, și...

— Ei spune-mi tu, de unde, cum să gădesc să-ți fac, sa scap odată.. și vorbește mai încet, uite au eșit vecinii la la ferestre să asculte.

— M'ai făcut de râs, mă omori... și potolindu-și vorba :

— Imprumută-te...

— Cât îți trebuie ?

— O mie, o mie două sute...

— De unde ?... mult dacă pot opt sute, mai am încă de luna trecută trei; ce o să mâncăm ?

— Vindeți hainele negre.

— Și pe urmă cu ce-am să umblu ?...

— A nu, vinde-ți fracul... tot nu-l porți, l'ai îmbrăcat ca ginere o singură dată ; poate ca să ei preț bun.

— Și eu cu ce să mă duc la nuntă ?

— Hainele negre.

D-l Pop își puse mâna în cap și încremenì cu ochii în dușumea. Elvira se aproprie de el și drăgăstoasă începù a-l mângâia...

— Zău dragă Țuțule .. ce faci tu cu el, și să vezi ce rochie frumoasă o să am... Zău Țuțulică... și îl luă de gât sărutându-l...

— Bine... Fă-mi o cafea.

NATHAN

NATHAN

Nathan?... Nathan e croitor, îl cunoaște toată lumea; și dumneata și eu, și... toți, toți.

E bătrân, de optzeci de ani, are barba încâlcită, un smoc de păr ca bumbacul în creștetul capului și pe lângă urechi; fruntea mare lustruită și ochelarii pe nas, legați cu ațe și cârpe. Toată ziua stă picior peste picior în fața mașinei de cusut, — la fereastră — și ține pe genunchi o haină sau un pantalon la care coase nasturi, sau pune vreun petec. Mânile îi sunt slabe, degetele lungi, nodoroase, și vinele groase ca sforile, se împletesc pe sub pielea uscată, ca hârtia boțită.

În pieptul hainei, ace cu gămălie, iar pe după guler, fire de ață albă ca destrămături.

Șade în hanul Drăgănescului, într'o prăvălioară mică, îmbâcsită cu cele câteva scaune, masa de lucru și manechinul cu pieptul de mucava ruptă. Păreți, în jumătatea de jos a încăperei, pătați și măcinați de igrasie, iar spre plafon, funingea lămpii din mijloc, praful și țesutul păianjenilor, așezase un fel de tapet curios ce se îmbină cu florile albastre ale zugrăvelei de altădată.

În tinerețe, și mai în urmă chiar, Nathan avea prăvălie pe calea Victoriei; era croitor de «clasa întâia». Toți boerii la el își făceau hainele, și pe vremea aceea, nu puneau petece, ca azi, și nici nu erau cine să ceară aceasta. Avea atelier cu zece lucrători și patru mașini, iar el, cu metrul pe după gât, abia de prididea de dimineață până seara, să ia măsură clienților, să le arate jurnale de modă și să supravegheze lucrul în atelier.

Un costum făcut la Nathan, erà o minune : stofă fină, croială frumoasă, lucru solid, furnitură bună, ață de mă-tase ; ca nicăieri în altă parte.

De câte ori puneà mâna pe foarfecă, mulțumirea și încrederea în priceperea meșteșugului său, îl ameteau. În clipa aceea pentru Nathan, lumea se topea toată în stofa, vărgată sau sadeà ce-i stà întinsă pe fața mesei, așa cum se topeà el la sărutul Sabinei, în ziua Sâmbetei și a Duminicei, când se întâlneau în casa cumnatului său Iosl.

Sabina și foarfeca cea mare erau scopul vieții lui, pentru acestea trăia. Știa bine că nici un croitor n'aveà iubită ca a lui, și mai știà că nici un altul nu mânuià foarfeca cu atâta pricepere, tăind stofele cele mai scumpe, fără să iasă din măsură nici cât firul de ață. Croiala erà măestria ; apoi, le da în atelier lucrătorilor, la cusut, și când veneà ziua probei, nici n'apucà să pue haina pe client și, cu zâmbetul satisfacției, netezind'o

ca într'o mângâiere, mulțumit până în adâncul sufletului, spuneà :

— Turnată !... parcă e turnată : toată lumea are să știe că ai făcut'o la «Nathan»... și ce stofă, ce stofă !...

A fost odată...

Nici nu mai vroia să-și aducă aminte, aproape și uitase dacă a fost el, tată-su sau vreun stăpân vechi cu care se identificase.

Mai bine de zece ani de când nu făcuse un costum nou, să taie stofa așa ca altădată, să simtă fiorii plăcerii pe care îi dă țacănitul foarfecei ce-și lovea urechile, tăind ca briciul, ștofa din care trebuia să facă îmbrăcămintea.

Trist, amărît, cârpea funduri de nădragi, înădea mânecile hainelor, sau țeseà marginea de jos a pantalonilor tociți, ca abia să-și poată ține zilele grele ale bătrânetelor ce-l urâse în fața lumii, —alta decât aceia în mijlocul căreia trăise vieța în trecut.

De câte ori vre-un nou mușteriu îi deschidea ușa, ținând subțioară un pachet în-

fășurat în hârtie, îi sticleau ochii de bucurie la gândul că poate îi aduce vreo comandă. Imediat însă ce pachetul se desfășura, îl lăsă năduful ce până atunci parcă sta să-l sugrume. Vre-o pereche de pantaloni de cârpit, vre-o haină de strâmtat sau scurtat, și... atâta tot. Primea lucrul, îl făcea și a doua, sau a treia zi, înainte de a primi banii, arătă, puricând petecul, felul deosebit al lucrului pe care îl făcuse, spuindu-i:

— Iacă... parcă e crescut de aci, dacă n'ar fi vărgat, sau de n'ar fi mai deschis sau mai închis, ai zice că nici nu e petec...

Și strângea hainele frumos, le puneă mușteriului pe mână, ca altădată ucenicilor, și se apuca iar de lucru, și zilele treceau unele ca altele, petecind sărăcia lui și a altora.

De trei zile Nathan nu mai avea nimic de reparat, și cum vieața trebuia să și-o câștige zi cu zi, stă amărît privind pe fereastră în drum, la toți tre-

cătorii, doar, doar de o pică vreo cărpeală.

Afară burniță mărunț ca în zilele de toamnă. Bătrânului i se făcù frig, își mai puse o haină pe spinare și singur, neauzit de nimeni, gândind la vremea de iarnă și la toate nevoile, se vâetă, frângându-și mânele :

— «Ai, ai ... ai...»

Peste drum agentul dela percepție tipă în ușa băcăniei lui Avrum că are să vie cu toba.

Când l'a văzut Nathan, s'a tras la o parte din ușă, să nu-l zărească, deși știă bine că și pe el o să-l calce.

Rămăsese în urmă cu plata dărilor, și toată grija și tot necazul nu mai erà altul decât ăsta : «Ce-o să-i zică, ce o să facă? și prinse a tremurà deabinelea. Picioarele i se muiară și simțeà cum îl lasă puterile. Sezù pe un scaun.

Agentul veneà spre el. Ce să se facă? Se gândià să se vâre sub masă, și a încercat chiar, dar și-a adus aminte că ușa erà deschisă, și când se ridică de jos,

ca și cum ar fi fost căzut, agentul își tropăia picioarele de dușumea, scuturându-se de ploaie.

— Ce faci jupâne?...

Lui Nathan doar că nu-i venea să plângă, mințile parcă nu-i mai erau la loc; nici nu mai știa ce să-i spună, și prost, ca și cum o nenorocire mare se abătuse asupra capului său, abia îngăimând se rugă:

— Domnule perceptor... n'am...! Și își frecă mâinile și se aplecase de mijloc, neștiind ce să spună, ce să facă, apoi, greu, abia trăgându-și sufletul urmă:

— Iacă, astăzi, nici n'am mâncat, n'am de lucru, vremea asta... Am să plătesc, plătesc până la un ban... Și ca să-l îmbuneze, căci știa că face gură mare, îi mai spuse:

— Te rog frumos, domnule perceptor, te rog pe bătrânețele mele, poate ai ceva de cârpit, poate de cusut... fac pentru dumneata de geaba, fără nici un ban; ești un om bun, ești bun, așa te rog...

— Bine, bine, asta-i altceva, răspunse agentul, e cam mult și... de, mă silesc și pe mine alții.

— Dacă dumneata vrei...

— Ascultă, pentrucă spuseși că ai vrea să-mi lucrezi ceva...

— Cum nu, pentru dumneata tot ce poștești...

— Dar nu degeaba, numai dacă știi, dacă te pricepi, că vezi dumneata... uite am niște stofă fină, scumpă, scumpă de tot; am cumpărat-o dela domnul Șef, și lui i-a adus-o un prieten de la Londra, așa că vezi dumneata... și despachetă stofa ce o ținuse sub braț.

Ochii lui Nathan se luminau. Fața i se însenină, și inima îi svâcniă cu atâta putere de parcă vroia să-i iasă. Incercă să vorbească, bolborosi ceva și se așeză pe un scaun respirând des și scurt, de parcă coborîse, în goana mare, o coastă.

— Ce ai?... Il întreabă agentul, ți-e rău, suferi de năduf?...

— Da... nu... așa câte odată numai...

Iacă, mi-a trecut... Un costum întreg?... și se ridică pe picioare.

— Pantalon, vestă și haină... Inșă nu-mai dacă te pricepi, să nu cumva să-mi strici stofa, să-ți bați joc de mine, că pe urmă..., de, mă ști cine sunt... Mai bine să-mi spui dinainte.

— Cum eu să nu mă pricep... Eu, Nathan?... Și luând stofa în mâini începù să o întinză, să o pipăe, să o netezească, privind-o când de aproape, când de departe, ca un șlefuitor de pietre prețioase un briliant rar, apoi dădù din cap, privi în ochii agentului, și lipindu-și buzele, spuse :

— Bună stofă!... dar știi bună... Așa stofă nici nu se mai găsește, așa stofă numai eu aveam... mătase nu altceva... i-a poftim... și întinse stofa, netezind între degetele-i uscate cuta postavului.

— Ei, și câte parale ai să-mi ei?...

— Câte parale?... Cât vei vrea dumneata, parcă o să ne certăm noi pentru asta; eu de dumneata am nevoie, dumneata de mine nu. Și luând un metru

începù să ià măsură, însemnând și vorbind ca pentru el:

— Treizeci și opt... nouăzeci și cinci... șasezeci și trei... O să ai un costum... patruzeci și opt... cum n'ai avut nicio dată, cum nu-ți face nici pe calea Victoriei... douăzeci și opt... douăzeci și șase, gata.

— Auzisem eu că ești meșter,

— Hei cine am fost eu!...

— Și când le am gata?

— Azi e Miercuri; Miercuri, Joi, Vineri. Pentru Joaia viitoare.

— Dar le am?...

— Nathan nu spune minciună.

— Bine, să te vedem... și agentul eși pe ușă.

Uitase bătrânul de toate necazurile. De zece ani, zece ani... de când numai croise din bucată, de când nu mai făcuse o haină pe măsură, haină nouă! Și de bucuros ce erà nici nu-și află locul, se împiedică de scaune, le răsturnă, parcă erà beat. Luă stofa în mâni, se duse spre fereastră, o privi lung, apoi

iar o aşternu pe masă, aducându-şi însă aminte că s'ar putea murdări, o înfăşură din nou în hârtie şi o puse sus, pe dulap, după ce mai întâi avu grije să sufle praful.

Nu-i mai prindea mâna la nimic, iar întinse şofa pe masă, şi rămase cu ochii căscaţi, chibzuind ca un arhitect în faţa planurilor, măreţia construcţiei: o înfăşură din nou în hârtie şi o puse iar sus, pe dulap.

— Nu! mâine, mâine am să croesc şi rămase locului cu ochii pierduţi în gol, aşa cum şi-ar fi adus aminte de ceva de seamă, apoi se îndreaptă spre maşina de cusut, luă cârpa şi stropitoarea de gaz şi începu să ungă şi să cureţe maşina, încercând pe bucăţele de stofă tighelul. «Să fie gata să nu-mi mai bat capul atunci...» Şi ziua toată trecu de parcă nici nu fusese.

În mintea lui Nathan se înşiruiă, ca altădată a avea, manechinele îmbrăcate în hainele ce aşteptau clienţii să vină.

A doua zi dimineată, cu foarfeca în mână, croiă...

În fața ochilor nu mai vedeă nimic altceva, decât liniile cretei albastre cu cari însemnase și tăișul fierului ce se închidea, înghițind parcă, palmă cu palmă, ștofa tăiată din bucată, în tipare deosebite.

În clipa aceea Nathan, se simțea mai tânăr cu treizeci de ani. Ochii îi lăcrămau de bucurie și inima îi bătea când mai tare, când mai încet după cum stă să gândească, mai mult sau mai puțin, la forma ce trebuia să o dea fiecărei bucățele de stofă. Și totuși niciodată, parcă ca atunci, nu isprăvisise mai de grabă. Și îi părea rău lui Nathan, că nu aveă cel puțin trei sau patru costume să croiască, să taie, să taie mereu...

Luă din nou fiecare petec în parte, și pe la colțuri, sau pe unde intrase sau eșise în afară de semn, țacănea foarfeca tăind margini subțiri, cât țesutul unui fir, ca apoi, plecându-și capul în dreapta, în

stânga, sau sprijinindu-și'l în piept, să caute perfecția tăieturei.

A oprit ceeace îi trebuia pentru lucrul «sacoului», iar restul petec peste petec, prinse unele de altele cu ace, le înfășură, legându-le cu un șiret, și le puse la loc, ușor ca și cum ar fi umblat cu un glob de sticlă ce se putea sparge.

Nu-i rămăsese nici un petecuț; bucată fusese atât cât a trebuit.

A pus fir în ac, a tras lângă el aproape manechinul și picior peste picior — în fața mașinei — după ce își ștersese cu colțul hainei sticla ochelarilor, începuse să înseileze pe margine, îmbinând bucată cu bucată, spatele și piepții hainei...

Incepu să cânte, când deodată se oprise din lucru; căută cu mâna printre bucățile de stofă ce-i stau în față și nu găsi. Îi lipsea pieptul din dreapta, se aplecă, se uită pe sub mașină, să nu fi căzut jos, însă nu află nimic decât cârpele cu cari ștersese mașina. Infipse a-

cul în stofă și lăsând lucrul se sculă și și luă pachetul de pe dulap.

Fața i se făcù galbenă; ochii i se măriră de parcă stă să-și dea sufletul, și mâinile-i slabe, cu degetele lungi, nodoroase, tremurau nervoase în nerăbdare de a desface mai repede legăturica croielilor puse de-oparte.

Răscoli petec cu petec, să afle ce căută, o dată, de două, de trei ori, însă bucata nu eră.

Luă din nou, una cu una, bucățelile, și le făcu pachete deosebite :

— Una... două... vesta. Și o puse la un loc, apoi : — una, două, trei... trei, patru : mânicile, gulerul, reverul... Le puse și pe acestea deoparte și continuă :

— Betelia : una, douăăă... Pantaloul : unu, doi...

În clipa ceia, ca o pânză cenușie i se așeză în fața ochilor ; și ridică cel de al treilea crac de pantalon... Tăiase unul mai mult, stricase stofa.

Ca din bureți storși, lacrămile începură să curgă pe fața lui Nathan. Pi

cioarele nu-l mai țineau, se sprijini cu amândouă mâinile de marginile mesei: inima îi svâcneà, lovind în oasele pieptului, ca ciocane în nicovală, și un năduf greu, greu de-l făcu să-i iasă ochii din orbite, îl sugrumà.

Puse mâna la gât ca și cum ar fi vrut să înlătore lațul, care îl strângeà.

Degetele i se mișcau de-asurda, până ce le încleștă în beregată, ca și cum ar fi voit să o scoată...

Puterile îl lăsară, și cum erà aplecat deasupra mesei, se îndoii de mijloc și căzu pe masă horcăind și murdărirind cu bale și lacrimi, bucățile de stofă din cari trebuia să facă hainele domnului perceptor.

FRIGURILE FACEREI

FRIGURILE FACEREI

Palid la față, cu ochii roși de nesomn și agitat ca o baracă goală mișcată și luată de valurile mării, — ce toate înspumate — o făceau să salte și să coboare, clipă cu clipă, după cum apa urcă spre țărm sau se rătrăgea spre larg. Tresărea în toată clipa și, ca speriat, se uită în dreapta sau în stânga, parcă tot așteptând pe cineva să-i pue mâna în gât, să-l sgâlțâe, să-l învinuiască de vreun furt sau vre-o crimă.

Când i-am întins mâna, dându-i bună ziua, m'a privit lung și obosit ca și cum ar fi urcat o scară nesfârșit de lungă, privindu-mă cu ochii năluciți, îmi spuse:

— În viața mea n'am să mai scriu teatru...

— De ce?... ce s'a întâmplat?

— Mâine seară e premieră...

— Foarte frumos, și?...

— Bine, dar nu înțelegi?.. N'am dormit toată noaptea; n'am închis ochii o clipă și cred că nici nu pot să-mi regăsesc liniștea nici azi, și poate nici mâine... Mă doare capul, tremur... i-a privește: și întinse mâna care-i tremură ca și cum ar fi fost o coardă de țambal în care lovise ciocanele cântărețului.

— Îți pare piesa slabă? ești nemulțumit de interpreți?...

— Ași!... sunt nemulțumit de mine... Cine dracu m'a pus să scriu teatru... cine? Și își frângea mâinile și îi tremură buza de jos făcând să-i joace în gură capătul de țigară ce-l avea. Apoi trecându-și mâna peste frunte, ca și cum ar fi voit să îndepărteze un cerc de fier ce simțise că-i striviște tâmplele, continuă:

— Nu știu nimic... nici cum joacă actorii, nici cum e piesa... Nimic... nimic... Eri am avut a nu știu câtea re-

petiție, și azi generala ultima. Suflă lung și fără să-l mai întreb urmă :

— Văd că vorbesc, gesticulează, se frământă,.. însă toată mișcarea aceasta, a devenit pentru mine, un fel de boală care mă istovește. Imi pare că mă găsesc într'o casă de nebuni unde aceeași și aceeaș dramă — ca și pe scenă — se repetă la infinit cu alți actori, cu alte cuvinte și aceleași dureri chinuitoare sau seci, ce ar avea de scop să mă înnebunească și pe mine... Și ceeace e mai grozav e că nu mai mă pot stăpâni, nu pot oprî căruța în drum... Cum se face ceasul trei, mă înființez pe scenă, mă lipesc de un scaun și asist, urmărind toate mișcărilor, învățând pe de rost fraze întregi ce-mi par a le fi scris cu o sută de ani înainte de a mă fi născut. Intre timp, cei ce se mișcă pe scenă, mă întrebă câte ceva :

— Bronzule, nu-i așa că aci ai înțeles, adică gestul ăsta ?...

— Da, da...

— Și fraza asta trebuie să lămurească...

— Da să lămurească. Și răspund mereu, întrebându-mă în acelaș timp: la ce mi-o fi cerând părerea când eu habar nu am de ceeace se petrece, când nimic din tot ce spun și fac, dar absolut nimic, nu înțeleg... Și stau mereu, două, trei ceasuri până ce termină, până ce pleacă: și tremur și asud și mi-e cald, de parcă cu mine se naște o nouă boală, —și totuși cunoscută până și de doctori—boala gloriei. A gloriei va fi sau a năzuințelor deșarte?... nu știu... La început, până ce piesa mi-a fost primită, am avut conștiința valorii lucrului făcut, vagă, eră ceva nedefinit, îmi închipuiam că lucrarea e bună, că e mai bună ca a altora... Când a fost primită, am început să revăd cu ochii minții pasagii și scene întregi, aducându-mi aminte de replicile unora și altora dintre personagii, și pe măsură ce tot amănunțeam, mi se însenină fruntea, inima îmi bătea mai cu putere și con-

vingerea mi-a fost că eu scrisesem cea mai bună din câte se jucase. Radiam de mulțumire. Pe stradă călcam mai drept, lumea toată mi se părea că mă ovăționează. Hei!... nu e puțin lucru să fi cel mai mare autor al vremii...

A trecut timp și m'am obișnuit și cu mărirea, până ce au început repetițiile.

La început știam tot ce vorbesc actorii, cunoșteam toate mișcările, ba încă le dădeam unele indicații. Ei bine, din zi în zi însă, pe măsură ce actorii își învățau rolurile tot mai bine și erau stăpâni pe picioare și pe mâini, eu mă pierdeam tot mai mult, tot mai mult, până ce am ajuns aci unde mă vezi.

Nu dorm, nu mănânc, n'am astâmpăr și tremur, tremur mereu parcă ași fi făptuit o crimă și aștept clipa când să mă văz arestat.

Cine m'a pus?... cine?... și rămase cu capul în jos, cu pălăria în mână apoi privindu-și ceasul repede, să nu întârzie plecă.

— Mă duc, la, ultima repetiție...

Seara l-am văzut la cafenea, tot așa așa de agitat, tot așa de încruntat, mișcându-și buzele, gesticulând cu mâinile și tremurându-și piciorul. Eră singur, se vârâse într'un colț și se ghemuise acolo ca un sac umplut cu scame. Venirea unui prieten mă făcù să întorc privirea și să uit de autor.

— «Ce mai zici?...» «Bine!...» «Unde ai fost?...» «Ce mai damă...»

Vorbe, vorbele ce se schimb în fie ce zi. Politică, militarism Prusac, valută... Paris...

Deodată însă câteva înjurături de mamă porcule!... și două pliciuiri de palme,— bine aplicate—mă făcù ca împreună cu cafeneaua întreagă, să mă uit într'acolo de unde zgomotul venise.

Ce se întâmplase nu știu, destul numai că în fața mesei autorului, un chelner se țineà cu mâna de obraz, iar el roșu la față, drept, sprijinit pe baston, rușinat de ceeace făcuse după ce privi pe deasupra tuturor a ieși afară

• — Ce-ai făcut Tănase?... îl întrebă patronul pe chelner.

— Nimica!... pe semne că e sărit... i s'a părut că i-am răs în nas și m'a luat la bătaie.

A doua zi vremea toată a stat închis în casă, cu storurile ferestrelor lăsate, și lampa aprinsă. Vroiă să se înșele, să i se facă somn, să doarmă... cădeà de obosit ce erà și nu aflà clipă de odihnă... Seara s'a dus la teatru. În sală lume multă... s'a dus pe scenă, a venit iar în sală, apoi a intrat într'un fund de loje și când s'a ridicat cortina și primele replici au început a se schimba, și-a luat pălăria și a fugit. Când a eșit afară din Teatru l'a întrebat funcționarul de la Control.

— Unde te duci domnule Titus?...

— Peste drum, la colț.

Și fugi ca și cum i'ar fi fost teamă să nu'l tragă cineva de haină. A luat un spritz, a luat două... și fumà țigară de la țigară, amuțit, cu ochii cășcați în gol.

În sală, actul I se sfârșise și lumea toată în aplause chemă la rampă pe autor, autorul însă nicăeri. Abia la actul al II-lea prietenii l-au ridicat de la masa cârciumei.

— Bine mă nebunule, lumea te chiamă și tu...

— Da?... mă chiamă?...

— Haide!... ce mai stai...

— E ceva de ea?...

— Splendidă, cap de operă...

— Adevărat?... adevărat?

— Adevărat.

Suflă adânc, ușurat ca de o povară:

— De-ar mai fi ținut o zi mureana...

DATORIA

DATORIA

— Ascultă mă, boule : încă odată — ai înțeles ? — încă odată să se mai repete, adică să se întâmple, una ca asta, și să știi că te bat măr, te dau afară și te amendez cu leafa pe o lună. Trăsurile, pietonii și publicul să meargă în trapul cailor.

— Și automobilele, trăiți?...

— Și automobilele... în trapul cailor, și care nu se va supune ia-l de gât și la poliție cu el, ai înțeles?... la poliție. Dumnezeu dacă ar fi, ia-l de barbă și... Ai înțeles?...

— Am înțeles ...

— Să nu te uiți că 's îmbrăcați, mai cu seamă cucoane de-ale; mai înțeles? Cucoane...

— Cucoane, domnule ofițer.

— Nu toate boule; de alea cu ciorapii ca pânza de păianjen; le vezi tu după picioare și cu piepții afară; cucoane ușoare, adică femei ușoare; ai înțeles?

— Slabe domnule ofițer.

— Și grase boule și grase, dar ușoare... ciorapi de i se vede pielea piciorului și...

— Sâni.

— Așa și bagă de seamă. — ai înțeles, — bagă de seamă că...

Și domnul ofițer, lipi două palme sunătoare pe obrajii umflați ai vardistului ce-i stă în față, ca încheiere a morale care începuse cu doi ghionți în coasta dreaptă.

— Piei din fața mea și bagă de seamă trap, trăsuri, automobile și picioare; și pentru că sergentul tot nu plecaseră încă, ofițerul completă:

— Că de aia suntem ordine publică, de aia ne plătește statul și de aia... — încă odată — să știi ori și cine; pe jos,

călare, în trăsură, în automobil sau — bou dracului — ori și cine care nu va asculta de ordinele tale — pe cari le dau eu — și care va turbură liniștea publică și care va periclita — înțelegi — periclita și care... care... haide marș, și pe tat'tu să-l duci la poliție.

Toate aceste instrucții sfârșite, ofițerul mai trase o înjurătură, — așa ca pentru el — și intră în cancelaria Companiei, în timp ce sergentul Stancu mișcându-și buzele, înjura și el — la rândul său — pe ofițer, ștergându-și fața cu mâna, ca și cum ar fi vrut să ridice urmele palmeilor, ce-i usturau încă, obrajii cu întepături ca de ace.

A doua zi, în «post», Stancu, să se răzbune de morala domnului ofițer, privea lumea trecătorilor, gata de gâlceavă, răstindu-se când și când:

— Circulați domnilor !... circulați... n'auzi mă, mișcă, ce strici ordinea publică?.

De trei luni erà în poliție și slujbă ca în ziua aceea nu mai făcuse, nu el, dar nici unul.

Injură birjari, șoferi, notă câteva numere de trăsură în carnet, și ca un leu furios, în cușca-i cu gratii, măsură înaintea și în urma lui, cei șase pași la cari îi dădea dreptul regulamentului, și cu ochii în toate părțile, nimic să-i scape nevăzut.

Stancu se simțea mare și rău, ca domnul ofițer la teorie, sau în ziua în care trebuia să dea raportul domnului comandant cel mare, cel cu barba roșie și cu patru trese la chipiu, în cancelaria poliției.

O trăsură trecu în fuga cailor pe lângă el, gata, gata să-l răstoarne. Stancu încremenit de spaimă și stă locului, uluit de parcă Dumnezeu îi luase mințile, când se desmeteci se repezi câțiva pași pe urma trăsurei care era departe acum, puse țigăla la gură, a vrut să flueră, dar și-a luat seama mulțumindu-se cu câteva înjurături strangulate.

Ofițerul, cu ordinele din ajun, era în spatele lui, venise în revizie.

— Boule!... ai adormit, era să te calce;

să știi că... și scrâșnind dinții și strângând pumnii îl privi ca și cum i-ar fi spus :

— Las pe mine, te aranjez eu. Apoi rătăindu-se :

— Ia-i luat numărul ?

— Luat... îngâimă Stancu, care abia acum se gândise la asta.

— Dă-mi livretul spuse ofițerul și iscăli inspecția «postului» respectiv, îl înapoia și plecă în timp ce Stancu se gândea mereu la trăsură, căutând să-și aducă aminte de numărul ce-l avea. Parcă văzuse el un doi, pe urmă trei sau opt, parcă era și patru... și tot chibzuind și frământându-și mintea, ajunse să noteze în catastif No. 1248 și rămase cu ochii căscați privind, ca și cum atunci se ștersese birja pe lângă el.

Din susul străzei venea o trăsură în goana cailor de parcă era suflată de vânt ; lui Stancu i se lumina ochii de bucuria răsbunării. Asta-i își zise el și cu sulul de cauciuc, cu care până atunci se lovise peste carâmbul cismeii, făcu de departe semn vizitiului să o-

prească, urechile îi țiuiau și parcă auzeă încă glasul domnului ofițer:

— Boule!..

Intoarse capul, i se păruse numai. Vizitiul opri.

— La poliție boule!... întoarce la poliție!... se răstî Stancu.

În fundul trăsorei din mijlocul unui maldăr de blăni. Stancu văzù două picioare în ciorapi străvezii de mătase, și doi ochi albaștri.

— Tâlharule!... vrei să omori lumea?... las că-ți arăt eu ție.

— Dar ce s'a întâmplat?... întrebă speriată stăpâna blănurilor, a ochilor și a piciorușelor așa de frumoase.

— La poliție se răstî din nou sergentul, și punând piciorul pe scara trăsorei încercă să i-à hățurile din mâinile vizitiului.

— Ascultă sergent, reluă doamna din trăsură: Ce s'a întâmplat? ce vrei?..

— Dumneata să-ți vezi de treabă, ți-am văzut picioarele, te cunosc; prea ți-ai luat vânt. Când ești în birje vrei să sbori,

și când mergi pe jos te împiedici de toți, te cunosc eu, te cunosc... și smuci hăturile vizitiului care se uită nedumerit la sergent și nu-i venea să creadă la cele spuse stăpânei.

Circulația se oprî, lumea se adună, și în mijlocul mulțimei Stancu, țipă și amenință, dete câteva țignale, mai veni un sergent, încă unul, un subcomisar și cercetările sumare începură.

— Domnule subcomisar, începù doamna, sunt soția domnului ministru X și...

— Ce soție?... ce ministru!... minte domnule subcomisar, o cunosc eu nu te uiți la picioare?... a mai făcut dumneaei destule, o cunoaște și domnul ofițer, și pe urmă... ce mai stăm de vorbă, mână mă, se răstî la vizitiu și cu toții, pe scările trăsorei și pe capră, intrară în curtea poliției, iar după ei, lumea curioșilor, privea prin zăbrelele de fier ale împrejmuirii...

Când se deschise ușa camerei comisariului de serviciu, Stancu urmat de doamnă, vizitiu și ceilalți sergenți înțepenind în fața domnului Șef, abiă răsufând începù:

— Trăiți domnule comisar... trăsura cu numărul... — și scoase catastiful din mânăca mantalei, cu numărul... 1248 trecând cu viteză... cu caii în galop prin «post»... erà să mă calce și fără să se sinchisească... a gonit... înainte... martor a fost și domnul... și domnul... ofițer... Bârzdoagă Niculai, care... care a făcut chiar atunci revizia postului.

În clipa aceea ușa se deschise și ofițerul vâra capul înăuntru cu sfîciune... Când îl văzù pe Stancu intră înăuntru și dându-se pe lângă el îl întrebă :

— Ce-ai făcut ?...

— Datoria domnule ofițer... mi-am făcut datoria. Trăsura care erà să mă calce, și care poate a călcat pe cineva e asta și arată pe vizitiul care stà în spațele doamnei.

Doamna își spuse numele comisarului, acesta imediat se ridică în picioare și plecându-se de mijloc, cât p'aci, erà să se plesnească cu fruntea de biroul din față și abià mai stăpânindu-și mânilor și plecându-se mereu ca o nuia, repetà mereu acelaș :

— Scuzați... vă rog... scuzați doamnă...
Excelență...

— Eu am trăsură de casă, nici n'are
număr.

— Nu face nimic doamnă, scuzați...
mă rog...

— A fost obraznic continuă doamna,
s'a exprimat...

— Scuzați mă rog, nu face nimic, o
să... și adresându-se grav ofițerului spuse
acestuia :

— Iacă isprava sergentului dumitale!...
a adus la poliție pe d-na ministru X...

— Eu am să-i spun soțului meu și...

— Nu face nimic doamnă, Excelență...
și comisarul se legănă mereu pe picioare.

Stancu stă drept ca un lemn, nepri-
cepând prea bine ce se petrecuse.

Când ochii ofițerului se pironiră în ai
săi și înjurăturile începură să curgă ca
ploaia de toamnă, înțelese că nici de
data asta nu-și făcuse datoria.

AŞA NÖROC!...

AȘA NOROC !...

Tânăra, văduvă, frumoasă ; și pentru că întruneà toate aceste condițiuni, sau pentru alte motive,—nu știu,—Luxița erà prietena și protejata familiilor : Hagiu, Urbea, Zair și Sliceanu ; lume procopșită, aristocrație nouă, unde, — azi la una, mâine la alta — Luxița care la început fusese angajată croitoreasă, să repare câte ceva la toalete, ținea de urît, confidentă fiind, celor patru doamne tinere, frumoase sau nu, destul de luxoase însă, în ochii cărora sticleau scânteia dragostelor, luminându-le fața, în zâmbetele primăvăratece, și săltându-le piepții — ah, ce piepți ! — în câte un oftat de drag, dor, sau de plictis.

Și Luxița știà să fie pe placul fiecăreia, bucurându-se și întristându-se cu ele laolaltă, plângând și surâzând, spunând uneia să fie mai rece, că așa îi va subjugà mai curând; alteia îi spuneà să fie mai caldă, alteia să ià seama să nu se întâmple ceeace a visat bărbatul cu opt ani înainte, când a luat-o, și ultimei, să nu fie așa poftitoare căci s'ar puteà să i se aplece. Și doamnele o iubeau și o îndrăgosteau aproape cu aceeaș măsură cu cari își iubeau amanții, iar domnii, soții bătrâni, ușarnici și poftitori la bunul altuia sau al nimănu, încrezuți în temelia casei, întinereau parcă furând, în ascuns, Luxiței, câte un sărut, o mângâere sau o strângere de mijloc. Și spuneau dumnealor: — «Ce fată bună!...» Și pentrucă Luxița erà veșnica ispită a celor sătui și pentrucă toți așteptau mai mult, în ochii lor luà proporții uriașe, asemeni unei cetăți, de cari inamicul se apropie cu neîncredere în oastea sa.

O întârziere de cinci, șase zile mai

mult, într'o familie sau alta, indispușea liniștea celorlalte și se scriau bilețele, se trimeteau cartoane cu prăjituri, și rezultatul erà hotărît: Luxița treceà de la Zair la Hagiu, de la Urbea la Sliceanu, adică dintr'o casă în alta aducând cu ea râșul zgomotos al veșnicilor bucurii.

Abia venitã, prietena doamnã, înșiruiã din amãnunt în amãnunt ce s'a petrecut în lipsa ei; și cu fiecare din ele, croitoreasa de altã datã, tremurã de dorul celui ce nu veneã sau se frãmântã la gândul de a nu fi vreun început de rupturã, ca peste câteva minute numai, sã se bucure împurpurându-și obrajii, ca de plăceri ascunse, când Elvira, Margareta, Caterina sau Adela strângeau în palme obrajii fardați ai aceluia cărorã își închinaserã iubirea.

Și erà fericitã Luxița, în clipe de acestea, ea însãși simțind cum îi ard buzele sub mușcătura dinților albi, sângele îi zvâcneã în vine, și ca moleșită de căldurã, își treceã brațele goale, până spre cot, peste ochi și frunte, sã se tre-

zească parcă din beție, și atunci, ori eșia în grădină, dacă erà vară, ori își făcea de lucru, sau ca o soră mai mare, îngăduitoare, poftitoare și ea la cele pământesti, mereu zâmbind, îi îmbrâncea despărțindu-i.

— Destul!... haide, pleacă... o să o îmbolnăvești...

Și când Georgel, Muți, Totu sau Pif, plecau clătînându-se pe picioare, ducând cu ei, beția de o clipă a dragostei, ochii Luxiței se întâlneau cu ai doamnei, luminați de aceeaș poftă și izbucnind într'un răs nervos, amândouă în acelaș timp, se îmbrățișeau sărutându-se și tăvălindu-se pe canapele sau covoare ca două adorate într'un harem.

În urmă ceasurile treceau repezi, ametoitoare ca vinul nou și toată vorba erà el, el care plecase acum ca să vină mâine, poimâine sau poate peste o jumătate de ceas, partener al domnului la un pocher sau la o discuție oarecare, care sfârșia prin repovestirea conchis-

telor de seamă, bine înțeles, a stăpânului casei.

«Ce parfum suav!... ce croială... ce ochi!..» și femeile nu sfârșeau vorba și nici că mai puteau gândi la altceva decât la el, până și scârțâitul ghetelor a fost ținut în seamă și gestul elegant cu care ținea țigara în gură sau între degete.

*

A trecut vremea, Luxița cunoscuse pe toți câți trecuse mai temeinic, sau numai ca o adiere a vântului prin perdeaua ferestrelor deschise ale celor patru case mari, cu lachei la ușă, automobile în garaj și manechine împăiate, diform și lăbărțat, asemeni soților cu redingote lungi, pantaloni largi, și mustăți stufoase, rebele sau tunse pe marginea buzei.

Trei ani, în patru familii, din grația cărora Luxița își cumpăraseră, în mahala, o căsuță.

Doamnele prietene s'au răvășit. Elvira a plecat la Paris, după lumina o-

chilor ei, întovărășită de d. Zair : a lui Sliceanu a divorțat, găsind mai multă liniște în a-și alege timpul ce-l avea de petrecut între doi bărbați. Hagiul s'a retras la moșia ce a cumpărat'o în vecinătatea viei prietenului cu care făcea vânatoare; iar Urbea, bun și blând ca un patriarh ce uitase de cele lumești, își trimise nevasta în Elveția să se recreeze și să se îngrijească de o boală ce ar fi putut să vină în urma unor neazuri, de cari neazuri însă nu știa nimic alt, de cât nervii femeii, nervi cari ajunsese să-l îngrozească.

Singură Luxița rămăsese fără sprijin, ca o corabie bătută de valuri și cum se obișnuise cu vieața și cu prietenele bogate, și cu toate bunătățile cu a căror rămășițe s'a înfruptat, singuratecă ca o prințesă în voiaj, locuia în casa din mahala care nu era destul de încăpătoare la tot ceea ce luase în amintirea vremii de confidență...

Mahalaua însă primitoare, cu toate cucoanele și madamele vecine, de la

venirea Luxiței căpătase importanța unui «parc Ioanid» aer curat, departe de lume și huet, — mai sus de cimitirul Belu, — și pentru că Luxița eră și soarele și luna cartierului, vecinele cari o iubeau că pe o copilă a lor, vorbite între ele, se hotărîră să o mărite, și pentru aceasta, trei fruntașe, într'o zi de Duminică au deschis ușa casei parfumate în chip de vizită, și pentru că după «bună ziua», «ce mai faceți» și altele cam tot așa de importante, vecinele rămăseseră mute în privirea Luxiței, i-au spus pricina venirii: măritișul.

Luxița însă a rămas tăcută, cu ochii închiși pe jumătate, ca și cum n'ar fi gândit nici odată la asta.

— Ești tânără, păcat să stai așa...

— E un băiat bun...

— Și frumos, coană Luxițo, parcă-i o păpușe.

— Ca matale... E impieगत, e în birou cu Ghiță al meu, spuse cucoana Zinca, căpetenia delegației, nevasta domnului Ionescu de la Primărie.

Ochii Luxiței se deschiseră, mișcă buzele ca și cum ar fi mestecat ceva și îndemnând mosafirele să ia câte o dulceață din chiseaua ce stă în față întrebă :

— E brun?... blond?...

— Așa și așa, fetițo ; o bomboană. Și ochii Luxiței iar se închiseră în gene și ca privindu-și visul a avea în pulberea de lumină a caselor în care își ascuțise simțurile, zâmbi, ca și în clipa când își simțea buzele arzând și o copleșea amețea și căldura. Iși trecu brațul gol peste ochi, peste frunte, și abia șoptind întrebă iar :

— E bogat?... e din lumea mare?...

— Impiegat, familie bună, băiat de popă, are o soră măritată după un ofițer...

Luxița lăsă ochii în jos, și tristă ca la nouă zile după moartea bărbatului, resemnată, urmă :

— Să mai treacă, nu mă mărit, să mai treacă, și ca să schimbe vorba, întrebă mosafirele :

— Vă plac cucoanele astea ? și arată cele patru fotografii ce le aveà în rămite pe masă, ale prietenelor protectoare.

— Mi se pare că sunt doamnele... cucoanele prietene..

Și Luxița mereu trăind în alte vremuri și locuri, oftă lung și spuse:

— Eh, așa noroc !...

FUNȚIONARII

FUNCȚIONARII

— Domnule Preoteșcu, mai ține de rău fetele alea!... Nu mai înțeleg nimica ; e un adevărat balamuc acolo. Am încuiat ușa, am tras dulapul în dreptul ei, și tot degeaba. Hâra, hâra, hâra...

— Ce să le fac domnule Lelescu ?

— Ce să le faci?... Ce vorbă și asta!... Dumneata ești șeful lor. Ce să le faci! Pune mâna pe toc și.. Așa nu, așa nu... dumneata nu înțelegi că trebuie să se sfârșească odată.. Ce e gura aia acolo?... Să treacă pe sală domnul Ministru, domnul Secretar general, domnul Director.. Mai mare rușinea, și domnul Șef de birou principal, clasa întâia, ca și cum ar fi pus punct frazei, scoase batista și

își suflă nasul... apoi, ștergându-și mustățile, urmă pe un ton mai împăciuitor :

— Așa te rog, altfel o să fiu nevoit să-ți fac referat. Înțeleg să menajezi una, două... dar toate !... Dumnezeu să ne ierte, am fost și eu tânăr dar... și domnul Lelescu, băgând batista în buzunar, ieși pe ușă.

Discuția avusese loc în Arhivă. Preoțescu, rămăsese ca un stâlp în mijlocul încăperii, privind cu ochii căsați, liniile în zig-zag, ale parchetului, scăpându-i gândul în vorbe :

— Te pomenești c'o face nebunul...

— Ori crezi că te poți aștepta la altceva mai bun, spuse Vrajbă arhivarul, care în timpul discuției, făcea cu ochiul când unuia, când altuia, încuviințând spusele amândorora, așa că observațiile domnului Șef de birou principal Lelescu, să încheie cu amenințarea referatului.

— Nu de alta, dar cine știe ce năzbătii se apucă să-i mai spună directorului, și cum acesta te are încondeiat, de când ai intervenit cu deputatul pen-

tru avansare, atât așteaptă, și gata fa-
sonul. De, eu spun, tu fă ce vrei, și
Vrajbă își vâri din nou nasul în regi-
strul de intrare, căutând parcă ceva și
neafând nimica.

— Să fie al dracului!... Imi vine
să-mi iau câmpiii... ce să le fac?...

— Să te 'nvăț eu ; și Vrajbă se sculă
după scaun, închizând registrul cu pu-
tere.

— Lelescu trebuie să fie în birou
treci și tu alături la mașine, și de cum
deschizi ușa începe și fă gălăgie fetelor,
în așa chip ca să se auză destul de
bine la el, — dincolo — înțelegi?... In-
cepe prin a le face observație pentru o
adresă oarecare, pe care au scris-o
prost, și de aci treci la observațiile pe
cari ți le-a făcut ție Lelescu, adică, scan-
dalul ce-l fac cu chihotele de răs, cu
nesfârșitele discuții. Mai spune-le că se
pudrează toată ziua, că-și fac sprânce-
nele, că se strâng toate la un loc, și
nu-și văd de treabă, și... spune și tu
ce ți-o mai trăsni prin cap. Scrisori, co-

misioneri, bilețele... O fi, n'o fi, tu spune până ce te vei plictisi... Încă odată, ai grije să țipi cât mai tare, și la fiecare în parte, înțelegi? asta ca să numai spună că simpatizezi pe una sau alta și, încheie și tu, ca și el, cu facerea referatului.

— Bine dar, așa din senin... nici odată nu le-am spus nimic, sunt fete de treabă, lucrează destul, ce vrei când nu-i de lucru mai stau și ele de vorbă; apoi scorpia asta de bătrân care toată ziua nu face nimic decât trage cu urechea. Cum, n'aude țăcănitul mașinelor, numai ce-l vezi că deschide ușa, se face că mă întreabă ceva, apoi dând din cap îl auzi: — «Ce vă mai pasă, stați, povestiți, de bal, de cinematograful, de rochi, ba poate și de petrecerile cu... și leafermerge, are Statul parale... Că nu sunt eu Director...» Ei spune tu, spune... om e ăstă? om?...

— Ce caraghios ești... adică tu când ai venit aci credeai că funcționarii sunt alții, dela autoritate la autoritate? Nu

dragă, toți suntem o pepinieră, cu aceleași și aceleași calități, — pe cari însă alții le văd defecte —, și cu aceleași defecte pe cari tot alții le-au putut găsi calități. Eu am citit un roman, în tinerețe, nu acum, pe când eram student, și pe când credeam că funcționarismul o să fie ceva trecător, adică odată cu licența... însfârșit, am cetit un roman: «Crimă și pedeapsă» de *Dostoewski*. Ei, și știi ce spuneă acolo, spuneă că «toți funcționarii sunt bețivi» asta la ei, la noi cred că s'ar mai puteă adăugă și ticăloși. Da, da, ce caști ochii așa mari, par'că nu m'ai înțelege?... Și eu și tu, și Lelescu, însă fiecare pe măsura capetelor noastre pricepi?... eu port la pălărie numărul cincizeci și șase, tu, cincizeci și doi, altul patruzeci și opt și așa mai departe. Toți însă variem dela patruzeci și doi, până la cincizeci și opt.

Mare om a fost Dostoewski ăla!... Noi funcționarii de pretutindeni, ar trebui să-i ridicăm o statuie. El ne-a cu-

noscut mai bine de cum ne cunoaştem noi.

— Asta-i acum !... eu crăp de necaz, şi tu îmi spui basme şi Dostoewski şi mofturi... Ce mă fac eu cu nebunul ăla bătrân ?...

— Ce ți-am spus, dacă nu, dăi o țigară Regală, sau la prânz, o țuică şi un aperitiv.

Preoteşcu rămase tăcut muşcându-şi firele galbene de mustăți ce-i stau pe marginea gurei. Lelescu deschise uşa, privi înăuntru, dete din cap, ca şi cum ar fi spus : «halal să-ți fie ! tot aci, şi fetele...

Preoteşcu se învârti pe călcâie şi fără să spună o vorbă, ca şi cum luase o hotărâre, eşi furtunos, gata pe gâlceavă. Ce să facă omul, îşi păzeà pielea

Vrajbă pufni în răs :

— Dobitocul !... Dobitocul !...

Lelescu îşi făcuse «datoria», îşi ziceà el :

— «Treaba lui, credeam că o să mă'nţelegă pe cuvânt... eu nu-i fac rău

însă trebuie să-mi fac datoria, să fiu descărcat de răspundere. Eu sunt bătrân, doi, trei ani, și es la pensie... Să treacă Domnul Ministru, Secretarul general!...

Și tot vorbind singur, pe sală, deschise ușa la domnul director:

— Vă salut..

— Bună ziua.., Și directorul îi întinse două degete. Ce-i domnule Lelescu?...

— Domnule Director, am venit să vă chem și pe d-voastră, ce-i acolo la fetele alea, la mașină, să ferească Dumnezeu, e un adevărat balamuc. M'a apucat și capul, nu mai pot serie un rând, știți, mi-ați dat d-voastră să fac adresa aceia la Direcția Generală, ei bine, de azi dimineață n'am putut scrie un rând, e un chiloman acolo de parcă sunt la bal, la cârciumă, la ducă-se pe pustie, numai birou numai e, și domnul Preoteșcu în loc să le ție de rău, mai mare gură face el, și dacă i-am spus:

— «Domnule Preoteșcu, așa, și așa»

dumnealui s'a răstit la mine și mi-a spus că ce vreau, să le omoare, și de aia zic, domnule Director, d-voastră știți că eu nu am obiceiul să reclam pe nimeni, să veniți să vedeți. Băiatul ăsta trebuie să fie zezec, mai cu seamă de când a venit cu deputatul ăla și l'a făcut șef de birou a înebunit de tot. Pofțiți, pofțiți...

Directorul își luă ochelarii de penas, se scărpină în creștetul capului și ieși urmat de domnul Lelescu :

— Nu-mi place mie omul ăsta, am mai auzit eu de el... trebuie să isprăvesc.

— Așă, domnule Director, e un desmățat, mi se pare ; de, știu eu ce să mai zic... prea stă toată ziua la povești, am auzit că le-a dus și la cinematograful, la teatru...

— Așă!...

În vremea aceasta, Preoteșcu, făcuse așă cum îl învățase Vrajbă. Le-a spus atâtea și atâtea, încât îl durea și pe el gura. Le-a spus de comisioner, de scriitori ; de toate, de toate ; lucru ce a făcut

ca dactilografele, șase câte erau, să ta-berere toate cu gura pe el amenințându-l că va spune domnului Director și Ministrului chiar, că le-a insultat, că dacă una face așa nu înseamnă că toate sunt la fel. În clipa aceea Directorul, cu domnul Lelescu, deschisera ușa.

— Dar ce e aci? Ce e scandalul acesta de se aude până la ușa domnului Ministru?... și adresându-se lui Preoteșcu:

— Să știi că am să-i spun domnului Ministru. Să-mi prezinți demisia. Dumneata ești turbulent, dumneata...

Atât a trebuit ca toate fetele să sară cu gura și să plângă, spuind că domnul Preoteșcu le-a insultat, le-a făcut cum nici nu pot ele să se pronunțe.— «Că ne vin comisionari, că suntem la Chantan»... și cu sughituri și lacrimi, fiecare aveă câte o vorbă bună.

Domnul Director, lovì de trei ori cu pumnul în masă și spuse că imediat să-i prezinte petiția de demisiune...—Care va să zică dumneata terorizezi domni-

șoarele, ai gânduri murdare, gelozii...
Și trântind ușa eși afară.

Preoteșcu rămăsese mut, nici nu mai știà pe ce țărâm se găsește. Ochii i se roșise și sudoarea îi îmbrobonase fruntea, de par'că cineva îl stropise cu un burete muiat în apă.

— Vezi, domnule Preoteșcu, începù domnul Lelescu, eu ți-am spus, de... nu trebuià să o iei și Dumneata așa cu anasâna... De, îmi pare rău, erai băiat de treabă, supus, muncitor... apoi mângâind obrajii unei dactilografe, cu ochii vii de reminiscente tainice, îi spuse:— Nu mai plânge, fetița moșului, nu mai plânge.

Preoteșcu căscă ochii la el; bărbia îi tremurà și trezit din zăpăceala aceia, necăjit peste măsură, îi aruncă în față, cu tot veninul celor petrecute, cuvintele:

— Porcule!... Porc bătrân!...

AD VALOREM

AD VALOREM

Noapte de Maiu, liniște, lună, stele și din fundul grădinei cântec de privighetoare, iar departe, huetul ce moare al orașului sbuciumat peste zi.

Pe stradă, pașii grei ai gardistului, lovesc cu potcoava cismeii asfaltul trotuarului, ca două ciocane în fundul unei buți goale.

Doctorul Prună, om între două vârste, cu fața uscată, mototolită ca o hârtie, pleșuv de parcă în loc de cap aveà o bilă enormă de fildeș, cu ochii închiși pe jumătate, ca și cum picoteà à somn, se întorceà dela club, unde nici nu câștigase și nici nu pierduse, pentrucă nu avusese ce.

Din obișnuință și de focul pasiunei

ce aveà pentru joc, n'ar fi putut omul să doarmă liniștit nici o noapte, dacă mai înainte n'ar fi respirat aerul încărcat cu fum de tutun, și n'ar fi cerut vre-unui norocos la joc, un pol sau doi pe cari să-i deà pe o carte, la «bacara» sau la «chemin de fer», și cum acest aperitiv al somnului se consumase, după ce privi timp de patru cinci ore fața întinsă a postavului verde ce acoperea masa de joc cu cărți și bani, își netezi chelia cu latul palmei, răsuflă lung a plictiseală, ceru o țigară unui prieten, și eși cu pași târăgânați în stradă.

În drumul spre casă, frământat de dorul bogăției vorbeà singur socotind și crezând în posibilitatea unui noroc de a da o lovitură în stil mare, adică de a câștiga din nimic, într'o noapte,— la cărți e posibil—un milion de lei. Și cum o idee se leagă de alta, și gândul de gând, începù omul nostru să-și împartă averea cumpărând proprietăți, trăsuri, cinsprezece costume de haine, tot atâtea perechi de ghete... Apoi se gândi să

deà firma jos de la uşă, căci şi așa nu-i mai aduceà de multă vreme clien-telă, dar care azi aveà însemnătatea unei fel de cărți «ad valorem» a omului care în fața societății trebuie să aibă și o altă îndeletnicire decât aceia a jocului de cărți.

Se vedeà cu bani mulți, făcèa cum-părături, în dreapta și stânga; gesturi de grațitudine față de neisprăviții din club cari, ori pierduse averi, ori nu câști-gase în vieța lor atâta cât să poată pierde două nopți în șir. Și tot so-cotind, se trezi în fața casei, și ca un viitor proprietar îndrăgostit de casa ce vreà să o cumpere, măsură cu ochii, zidurile, din pământ până sus, în strea-șină... Ferestrele încăperilor lui erau lu-minate.

Se uită prin vecinătate și pretutindeni erà întuneric și liniște profundă, își trecù palma peste chelie fără să se gândească la ceva, scoase cheia din buzunarul hai-nei, deschise uşa și urcă scările legă-nându-se pe picioare ca o rață leșească.

În vremea asta, — în casă — tânăra soție a doctorului, nu știa cum să grăbească toaleta prietenului ce venise să tie de urît singuraticei, netezindu-i aurul părului și sărutându-i albul gâtului, în liniștea și pacea nopții cu lună, când orașul moare într'un huet depărtat și în fund de grădină privighetoarea cântă, armonizând întregul vrajei în care s'au lăsat prinși romanțioșii visători.

Fereastra, fereastra singură, larg deschisă de unde câteva clipe mai înainte, amândoi priveau seninul cerului, îmbătându-se de adierea răcoroasă și mirosul grădinei, ce parcă pentru ei își parfumase florile, îi erà singura scăpare pe unde puteà să și piarză urma în întuneric, și pentrucă vreme nu mai erà de chibzuit, sau vreo ascunzătoare de aflat, se năpusti spre geam, în vreme ce doamna, culcată în spuma dantelăriei patului, își frângeà mâinile.

Când doctorul deschise ușa, străinul erà pe fereastră, jumătate afară, jumătate înăuntru.

— Ce faci nenorocitele ?!... Stai... și și Prună se repezi la fereastră și trase de umeri omul care putea să-și găsească moartea sărind dela o așa înălțime... Ce faci ? continuă doctorul strângând încă brațul hoțului de bucurii... «Ne găsim la etaj, s'ar fi putut să-ți rupi picioarele, să-mi faci vreun bucluc...»

Și cum îl văzù cu ținuta nu tocmai de stradă, oricât ar fi fost de noapte, domolindu-și spaima, bun și îngăduitor ca un tată, îi spuse :

— Imbracă-te... mă puteai face de rușine în lume, plecând astfel din casa mea...

— Haide, nu mai tremură... Apoi întorcându-se spre soție care își trase cuvertura peste față, ca un sugaci pe picioare, dete învelitoarea la o parte și-i făcù : «Cucu!—mă vezi?...»

Femeia nu răspunse nimic, musafirul încremenise în mijlocul casei, uitând să-și încheie haina, nedumerit la ceace se petrece.

— Ești supărată Margareto? reluă

doctorul Prună, venisem să-mi dai vreo câteva sute de lei; e un joc splendid și...

Margareta tăcù. Soțul se îndreptă către omul pe care atunci îl văzuse întâia oară și-i spuse:

— Ascultă prietene, poți să-mi împrumuți până mâine vreo cinci sute de lei?...

Acesta rămase cu gura căscată și ochii holbați, nepricepând parcă nici o vorbă. I'ar fi dat el bucuros, oricât, însă n'avea omul, nu se gândise că în miez de noapte, în mijlocul fericirii, va trebui să împrumute pe acela cu care știă că nu va da ochii, și sfios, abia mișcându-și buzele, pipăindu-și buzunarele, răspunse:

— N'am...

— Trei sute, două...

— N'am de loc.

— Prună își netezì chelia cu palma și plictisit parcă, se plimbă de două trei ori prin cameră, apoi răstit se adresa mosafirului.

— I-ascultă!... până când ai să-mi stai

aci?... nu isprăvești odată?... Ce fel de om ești dumneata?... Ei còmedia dracului, îmi intri în casă, vrei să te arunci după fereastră, ca și cum în altă parte nu te puteai sinucide, te scap, te feresc de nenorocire, vrei să-mi pleci pe stradă ca un desmățat, și acum, pof-tim de vezi, stai și te uiți la mine, te pomenești că ai vreà să dormim împreună... Haide! isprăvește odată și pleacă, să nu mă scoți din sărite, și altădată să ei seama, să...

Fără să spună o vorbă, noctambulul mosafir al lui Prună deschise ușa și cu cravata într'o mână și pălăria în alta, se făcù nevăzut, în timp ce doctorul se desbracă tacticos—ca la el acasă—spuindu-i nevesti-si :

— Unde dracu l'ai găsit și pe ăsta?... dacă săreà pe fereastră își rupeà gâtul? dacă... etc...

CURTE

CURTE

Invitații începură să sosească. Unul, doi, patru, așa după cum familiile che-
mate erau mai mult sau mai puțin nu-
meroase; botezul erà hotărît pentru o-
rele cinci. Nași erà căpitanul de admi-
nistrație Cocoș Vasile, om de viață, bun
băutor și curtezan ca un băiat la opt-
sprezece ani, deși căpitanul numărà pa-
truzeci și doi.

În discuție slăbiciunea lui erau fe-
meile, «femeile frumoase nenisorule și
fleica cu sânge, pentru ele mă dau în
vânt», spuneà de câte ori prilej aveà să
vorbească altceva decât de serviciul de
cazarmă, cu magaziile de aprovizionare,
saci de făină, efectele și contabilitatea,—

mai cu seamă de contabilitate, eră mândru de ea, grozav, căci zicea el :

— Domnule, la adicătelea e o prostie că ne zice lumea aștîși, pentru că noi ăștia de administrație lucrăm cu capul, muncă intelectuală mă înțelegi, și eu sunt foarte mândru de culoarea treselor mele, da, pentru că vezi dumneata, frontul—adică ofițerul de front,—afară de instrucția pe care o știe și un sergent, ce-mi face ? nimica toată ; pe cât timp eu, adică noi, mă înțelegi, cu noi e altfel... și ciocănindu-și fruntea cu degetul, continuă : Capul, contabilitatea, intelectual—mă 'nțelegi ?...

Vasile Cocoș fusese sergent-major, apoi guard de geniu și după nouă ani, —băiat supus ordinelor d-lui colonel— a pus tresă.

— Mă 'nțelegi dumneata, mie nu mi-e rușine, nu, eu am luat-o de la mic și și am ajuns mare, și eu ași fi putut să dau examen la școala de la Bistrița, dar vezi dumneata trebuia să învăț, să tocesc toată ziua, ei, și pe urmă după

cum îți spusei, mi-a plăcut mie contabilitatea, ce vrei darul meu, Dumnezeu mi l-a dat și nu-l au mulți. Mă 'nțelegi ? și așa am ajuns căpitan și poate o să ajung și maior și dacă nu, ce e prost lucru să es la pensie căpitan ?... Aud ?... până atunci, leafă bună, ordonanță de pomană...

— Vlașca, Teleormanul..

— E... nu mor eu de foame, ba slavă Domnului, așa craiu cum sunt și tot am o brumă de avere și de aia zic : să găsesc cumva sau vreo văduvă, să aibă și vreo moșioară, și câteva perechi de case, și ceva bănet ; o să mă însor și apoi cu capul meu mă 'nțelegi ?...

— Cum de nu, ajungi departe...

— E, d-aia zic...

Și căpitanul se vârâse în sufletul lui Tudorel, student la drept ; bucuros că aveà cu cine să se înțeleagă și să facă curte la cucoane...

— Să ne mai distrăm, nu de alta, spuneà Cocoș :

Veni și Popa, se făcù botezul, și in-

vitații toți felicitară pe părinți, strângând mâna și Căpitanului, căci el fusese nașul, urându-i să-i trăiască finul...

— Să-mi trăiască, să-mi trăiască, răspundeă tuturor Cocoș și punând copilul în brațele mamei spuse :

— Dragă cumetrișo să-l faci căpitan, și de administrație — mă înțelegi, de administrație, că nu o să-i fie rău...

Învreimea asta, în camera vecină se întinsese masă mare, răcături, sticle cu vin, bomboane, prăjituri, cozonaci, ca la zile mari ; iar într'un colț al odăei, așa cam în văzul tuturor, odihneă o damigeană mare și pânțeoașă îmbrăcată în cămașa-i de nuele.

— Ei, așa îmi place și mie, mai zic și eu, spuse căpitanul ocupând locul de cinste, capul mesei... dacă avem băuturistică și coconet, ce ne mai lipsește... și întorcându-se către student ce-i stă în spate îi făcù loc.

— I-a stai colea, așa, lângă mine, mă'nțelegi și își duse mâna la mustață închizând din ochi... o să fie bine, și

își frecă mâinile, așteptând să curgă vinul în pahare... Printre cei invitați erau: Doamna și d. Vasilescu; domnișoara Lucreția; d. Popescu I., Popescu N.; doamna Vrajbă cu domnișoara Letiția; d. Georgescu Dimitriade, Nicu, madam Ghencea, madam Cucu, Vasiliade, Țârcău; madam Ionescu, moașa; Tudorel, Căpitanul, ai casei și d. *Ionesco* cu doamna *Haricourt*, o franțuzoaică de toată frumusețea, blondă, cu ochi albaștri și șireți ca ai unei femei ce-și caută dragoștea. Căpitanului i-a rămas inima la ea și tot timpul n'a făcut decât să-și sucească mustața și să-l calce pe picior pe Tudorel, încântat de succesul ce-l află...

— Minunată femeie nenișorule... strașnică, să aibă ceva, așa mă 'nțelegi, ași divorța-o.

— Are căpitane, și nici nu trebuie să o divorțezi.

— Ei ași, și holbă ochii la Tudorel de parcă ar fi vrut să-l înghită...

— Are, are, și încă avere mare, trei.

moșii în sudul Franței, trei perechi de case la Paris și alte trei pe calea Victoriei; o cunosc a fost artistă.

— Artistă!... păi știi că e bine; dar *Ionesco!*

— E nimica toată, fă-i curte.

— Păi, dacă așa ți-i vorba!... las pe mine nenisorule, de no ți da-o gata, să nu nu-mi zici mie Cocoș.

Târziu, după ce damigeana se ușurase și limbile începură a se încâlci, căpitanul, roșu la față ca floarea macului își tot frecă mustața de câteori franțuoaica îi aruncă vreo căutătură...

Și beà bine femeia, observă căpitanul.

— Artistă dragă, răspunse Tudorel.

— Așa-i uitasem... da bine e!... bine!... să știi că mă însor, să fiu al dracului, mă 'nțelegi?

Vinul mult, căldura, și fumul de tutun, făcù pe madam Haricourt să se ridice dela masă, clătînându-se parcă, și să iasă afară.

Cheful erà chef, ceilalți rămăsesse la locurile lor închinând în sănătatea unora și altora. Tudorel făcù semn lui Cocoș să iasă după dânsa. Căpitanul tăcù, își răsuci mustața, aprinse o țigară și după ce rotì cu ochii jur-împrejurul mesei, se ridică și ieși pe aceeaș ușă.

Tudorel, care abia își ținea răsul și care tot timpul n'a făcut decât să ațâțe pe căpitan, vorbindu-i de cântăreața pe care o cunoscuse cu câteva luni înainte într'un varieteu, ca despre o actriță de mare valoare, a cărei avere se socotea cu zecile de milioane, și pentrucă și uhul și altul întârziau în curte, studentul se sculă și el dela masă.

Când a eșit afară, sub nucul din fața casei, în lumina ce venea din odaia ospățului. Artistă îndoită de mijloc cu capul sprijinit în palmele căpitanului scotea toate bunătățile mesei într'o gărlă de băutură, iar Cocoș, însinuant, cu vorba melodioasă, ca și cum ar fi cântat o

romanță, plecându-se o deasupra capului ei, îi spune :

— Te iubesc madam... te iubesc doamnă... *Silvuple*... — mă' nțelegi, — inima mea o depun la picioarele dumitale...

DIVORTI POSTUM

DIVORȚ POSTUM

Cu ochii în pământ, numărând par'că pietrele pavagiului de la un pas la altul, fără de nici un gând, asemeni unui câine ce calcă pe urma stăpânului, Negură, urmă dricul tras de patru cai, ce urcă încet, greoi, coasta dealului spre cimitir, legănându-și mâinile ce-i atârnav din umeri pe lângă trupul încovoiat ce stă să cază sub greutatea poverii.

Imediat în urma lui, vreo câțiva necunoscuți împlineau golul unei familii mai numeroase, apoi câteva trăsuri, două automobile și... atât.

Negură, tot mai obosit de drum, se prinsese cu mâna dinapoi-a dricului, și

cum abia își mai ridică picioarele de oboseală, îl târau caili odată cu moarta ca pe un mototol de carne înfășurat într'o redingotă lungă și niște pantaloni vârgați, ce se târă pe urma roții.

Când a urcat dealul, Negură își îndreptă oasele, înțepenindu-și picioarele amortite în pământ și privind în urmă-i, văzù lumea necunoscută lui...

— Iacă, își zise el, ce de lume!... toți au iubit-o, toți... și nici nu-i cunosc măcar... cine știe, poate sunt vecini. Și își vârî fața în albul batistei tivită cu margine de doliu, și plânse.

Se mai uită înapoi și văzù automobile... și în clipa aceea se trezi în el simțul vanității. Lumea trecătorilor, ce-și descoperea capetele, de bună seamă ghi-ceau că moarta erà de familie și el — arhivarul judecătoriei dela «albastru» — treceà drept judecător, avocat; în tot cazul mult mai mult mai mare decât ceeace erà. Și în clipa aceea oboseala par'că îi trecù și fața-i luă expresia unei dureri «nobile» așa cum vă-

zuse el la înmormântări de oameni bogați. Și ștergându-și fruntea, călcând mai pe tocul ghetelor, drept, privea lumea trecătorilor în față. O clipă în urmă, iar se îndoii de spinare... făcând în gând socotelile banilor cheltuiți; datoriiile... acontul pe leafă și cele două săptămâni ce-i rămâneau înainte de traiu până la ziua lefei. Și tot așa, fel și fel de gânduri îi măcina mintea, până ce se trezi stând de vorbă cu judecătorul, cu împtricinați; un dosar care se pierduse și pe care i-l cerea Tribunalul..

Când dricul se opri la poarta cimitirului și când groparii ridicară cosciugul purtându-l pe umeri spre groapă, Negură și-a adus aminte că acasă lăsase o femeie până la întoarcere, și avea pe masă o sentință de divorț, după care trebuia să scoată o copie. «De nu ar prăpădi-o, de nu ar...» și își frecă fruntea cu mâna alungând par'că toate gândurile negre ce-l tulburau în mijlocul durerilor, și când preotul isprăvi slujba și bulgări de pământ căzură pe

scândura cosciugului; ca și cum i se ridică o piatră de pe suflet, încheiă în lacrimi grija și necazurile petrecute..

Ținându-și mereu pălăria în mână eși pe poarta cimitirului pe lângă dri-cul gol. Pe drum, și-a adus aminte de cei ce îi ținură tovărășie mai înainte, se uită în jurul lui, sfios par'că, și nu văzù pe nimeni. Se întrebă din nou: «cine vor fi fost?». În clipa aceea cele două automobile, ridicând nori de praf în urma lor, trecură fluerând din sirene...

«— Cine vor fi fost?»

Când ajunse acasă, ușa și ferestrele deschise ale camerei în care fusese moarta îl înfricoșară. Șezù pe un scaun în curte și lăsându-și capul în mâini se înșiruiă prin fața minței toate nimicu-rile celor trei ani de căsnicie... Lipsurile bucuriile, necazurile și tot ceea ce îi prindea mintea o clipă, chemându-l cu luni sau cu ani în urmă..., zilele de plimbare în oraș când luau masa la restaurant, în urma unor afaceri de jude-cătorie, isbutite... Còpii de pe hotărîri

sau începuturi de procese... toate, toate, îi steteau vii în față.

Unei vecine bătrâne, văzându-l așa mototolit pe scaun, i se făcù milă de atâta durere și apropiindu-se de el încercă să-i deà curaj.

— Păcat... Dumnezeu s'o erte... ce să-i faci, nu trebuie să te prăpădești cu firea... de... așa a fost să fie.

— Așa a fost să fie!...

Și clătinând din cap, oftă lung de par'că să-și deà sufletul. Intră în casă, și își aduse aminte de sentința de divorț și cum nu o văzù pe masă, cu mâinile grăbite, căută prin toate sertarele trecând mereu peste ea fără să o vază. Fruntea i se înfierbântase, tâmplele îi svâcneau și mereu căutând, și negăsind, simțea cum îi slăbesc picioarele de par'că erà bătut. Șezù în scaun și mereu, răscolind scutură, totul din cutii.

Uitase toate necazurile, în fața ochii lor nu vedeà decât rândurile lungi ale scrisului cu litere mari albastre, ale sentinței; peceteile, semnăturile...

Deodată se trezi ținând în mână un pachet de scrisori; de unde îl luase, în ce cutie fusese nu-și mai dădeà seama. Uită cu desăvârșire dosarul de divorț.

— Dar asta?... Și desfăcând panglica roză ce legà plicurile cu hârtie parfumată.

Cetì rândurile mărunte ale scrisoarei:

Draga mea Elvira

Te aștept negreșit, mâine la zece..

Radu.

Ca un vânt rece îl loveà între spete. Căscă ochii mari, și rând pe rând scoase, scrisorile cetindu-le atent, de câte două, trei ori, par'că neînțelegând îndestul.

Se întunecase, aprinse o lumânare și trase scaunul în fața mesei, și, liniștit ca și cum ar fi cercetat hârtiile unor împričinați, rând pe rând cetì toate bilețelele și cărțile de vizită, făcând cunoștința unor oameni de cari nu auzise nicio-

dată... Ceeace l-a intrigat și supărat, a fost unele scrisori semnate «Alec», din care nu lipseà delicata atențiune de a-i pomeni numele însoțindu-l cu fel și fel de epitete: «Dobitocul de bărbat, idiotul tău Negură»... și fel și fel de epitete, cari mai de cari mai grosolane.

— Ce-o fi avut ăsta* cu mine!... și îi trase o înjurătură, scrâșnindu-și dinții că nu poate să-l înfierbânte cu vreo două perechi de palme... Aprinse o țigare și isprăvind de răsfoind, rămase cu ochii în tavan, gândindu-se la răposata, «n'ar mai fi fost să fie.!»

— Cum dracu de n'am băgat de seamă!...

Ptiu!... M'am vârît în datorii până în gât și pentru cine? pentru o...?

Se ridică brusc, strânse scrisorile toate și le băgă în buzunarul hainei.

Se uită jur-împrejur prin cameră, își puse pălăria pe cap. Pe un scaun alături de el se află și sentința de divorț care erà acolo. O înfășură într'o hârtie... și cum a doua

zi trebuià să-i vie o cumnată care să moștenească pe răposata, plecă și nu se mai întoarse acasă.

Din noaptea aceia, Negură, se simțea tot așa de singur ca și mai înainte de a fi fost însurat; dormea pe o masă a judecătoriei și se gândea la plata datoriilor.

UZINA

U Z I N A

Ca un monstru uriaș, tolănit la soare, uzina cu coșurile înalte, și clădirile lungi, legate unele de altele, își încetase huirul roților și ciocănitul nicovalelor în miezul zilei; muncitorii erau lungiți la umbra gardului sau a pomilor, cari cu mâinile sub cap, cari încercând odată cu odihna trupului să dea ochii în geană, cari cu legăturica cu de-ale mâncărei în față, câte doi, trei, vorbind și mâncând în timp ce alții mai fără de grijă se jucau alergându-se, sau glumeau și să îndrăgosteau cu fetele și femeile tovarășe de muncă.

Pe coșul fabricii fumul, destrămat subțire ca o abureală, leneș, se ridică în

sus. Soarele dogoreà tot mai tare. Când și când, câte o căruță, în goana cailor, stârneà praful ce se învălătuceà ca nou-rii înainte de ploaie, făcând pe cei mai mulți să-și pună mâna la ochi sau să scuipe și să se șteargă pe buze de țărână.

Se strigau unii pe alții pe nume, se înjurau, se legau de puținele femei ce treceau pe acolo, ca în urmă să rătă toți în hohote, de glumele aruncate de sub garduri, sau de răspunsul lăptăreselor întârziate ce grăbeau spre satul apropiat marginii orașului. Și voia bună țineà toată vremea până ce fluierul lung al fabricii, chemà la muncă lumea muncitorilor.

În marginea șanțului șoselei, pe iarba albită de praf, apropiați unul de altul, cu fețele posomorîte și ochii mereu în altă parte, o femeie și un bărbat vorbesc și dau din mâini, când unul, când altul.

Necazurile le sunt mari și nu se pot înțelege de loc. Femeia a vrut să plece,

el însă a prins'o cu putere de braț și a reținut'o locului; a scrâșnit din dinți, a înjurat-o și când ea a tăcut privind cu ochii în pământ, mișcând cu piciorul firele de iarbă, el a suflat lung, a sucit o țigară și ca și cum ar fi vorbit unui copil, continuă blând, rugător, muștrându-se parcă în gând, de gestul brutal cu care a reținut-o :

— Mario, Mario... mă nenorocești, mă nenorocești!... Să nu mă lași, ai auzit?... să nu mă lași, că... fac omor..

— Și el tot așa spune: «te omor și pe tine și pe Radu... Și el mă iubește; el nu m'a bătut niciodată..

— Nu te-a bătut că n'ai trăit cu el. Eu.. uite, îți cer iertare; am făcut-o din vina ta, pentrucă întotdeauna ochii tăi au alunecat în altă parte, și înțelegi tu, asta mă sugrumă... Șase luni de când stăm împreună și de când tot ceeace ai vrut am făcut pentru tine, și totdeauna m'ai înșelat; și cu Alexandru și cu Mitu și cu... toți, și-acum vrei să pleci după ticălosul ăla, după bețivul ăla

care nici meseria nu o cunoaște... Il aveam ungător la mașini, și știi bine că am vorbit cu «șeful» de l'a dat la presă, — să scap de el — și te-am luat pe tine, și m'am iubit cu tine și vreau ca să fii a mea... O să ne și cununăm... De ce râzi?...

— Altă treabă n'am; ia-o pe Veta, tot te place ea!... Pe mine?!...

— Pe tine te vreau, Mario, pe tine...

— Vei fi vrând tu, dar nu vreau eu...

Nu-mi placi; nu-mi placi și pace. Am fost o proastă c'am stat atât cât am stat, de azi încolo nici nu vreau să mai știu și am să-i spun domnului «șef», că de Luni să mă treacă: puitoare la mașină, la strung, la magazie, la expediție, la presa hidraulică, adică n'am stat și cu tine?... și apoi n'am decât să plec, slavă Domnului, fabrici destule, de atâta socoteală. Nu 'mi-e frică de nimeni, nici de Dumnezeu, și să știi că dacă te-oiu mai apropià de mine, o să se facă moarte de om, atâta îți spun... Un pumn să-ți deà, și cum ești de slăbănog, nu

te mai scoli... Să nu zici că nu ți-am spus...

Maria dete să plece. Radu o prinse de mână, să o oprească, femeia se smuci și plecă de lângă el, sărind șanțul șoselei, îndreptându-se spre un grup de femei cărora începù să le povestească cele petrecute destul de tare, ca să audă și Radu; și ochii femeilor se îndreptară spre el, și fiecare aveà câte-o vorbă de ocară să-i arunce.

— «Ce mă!... vrei dragoste cu sila?... dacă nu te place vrei să o omori?... Că nu sunt eu în locul ei, maică Doamne!... ți-ași arătà eu...»

Fluerul fabricii sună prelung. Pe coș începù ghemurile de nouri negrii ca de păcură să salte ca mingiile. Muncitorii se ridicară, unii strângând legăturica în mână, alții întinzându-se ca după somn, și pâcuri, pâcuri, intrau pe poarta fabricii, cari înghiontându-se, cari râzând sau vorbind, în timp ce alții ținându-se de mână, într'un șir ce se legà, mergând în pași săriți ca și cum ar fi ju-

cat, femei și bărbați, aducându-și aminte de ultima figură a Quadrilului, pe la completuri sau baluri, unde făceau lanțul Cotilionului, strigau în grămadă:

— «Două dame și un cavaler!... încă una?...»

— «Ce mă Ghiță, două nu-ți ajunge?...»

— «Nu mă... Încă o damă...»

Și intrând fiecare prin ateliere, porțile mari se închiseră.

Curelele de transmisii începură a se învârti, și încet, încet, uzina reintră în viața zbuciumată de toată zilele; cu zgomotul asurzitor al frecărilor de roți și al ciocanelor uriașe ce loveau în nicovale sau cazane mari în cari oamenii păreau că se pierd.

În „*Sala Mașinelor*“, Radu urmărirea cu privire mișcarea repede a roților, ascultând cu urechea țacănitul măsurat al fiecărei piese și respirația supapei ce mereu sugea aerul prin sita deasă pe care o brumase cu boarea fină a zăpezii.

Pistonul, alunecă mereu înainte și

înapoi, gonind în șanțul plin de grăsime, într'o mișcare măsurată. Supapa mereu înghițea aerul într'o respirație scurtă oprită, învârtind vertiginos roata mare, îngropată pe jumătate în șanțul scobit în pământ. Uzina lucră și miile de oameni, în fața strungurilor și a preselor hidraulice, — și ei mașini — fără de nici un gând, sau numai cu gândul la lucru, abia de aveau timp să-și aducă aminte că sunt oameni.

Maria, cu pompa de uleiu și cutia cu vaselină, ungea lagărele osiilor. Roțile, în iuțeala cu care se învârteau, îmbinându-se unele cu altele, păreau că stau pe loc.

Ea și cu Radu, singuri ei doi, urmăreau mersul regulat al motorului de două mii cai putere a cărui energie puneă fabrica în mișcare.

Intr'un colț al sălii, furat de gândurile dragostei, Radu cu capul plecat în jos, mișcând din mâini și din buze ca și cum și-ar fi vorbit singur, urmărea mereu aceeași discuție pe care o avu-

sese cu Maria, repetând cuvintele cu amenințările lui, ale ei, și ale femeilor ce-i aruncaseră în față cuvinte nemeritate de dispreț.

Prin fața minței se scurse toată vremea de când trăia cu ea: toate petrecerile, nunțile și balurile la cari fuseseră împreună, și ochii i se luminau și fața i se însenină... Iși aduse aminte de toate gingășiile ei și de bucuria nebună cu care i se dăduse întâiu, atunci când fugise dela un altul, să vină la el noaptea, așa cu ce apucase numai să pună pe ea... Și gestul i se păruse eroic; dovada unei iubiri adevărate, își avea chezașia.

Și cum gândea la trecut, tot mai mult se deslușea amănunt cu amănunt imagina și a ei și a lui, pe care o vede acum ca într'o gravură, care ilustră clipele de mulțumire adevărată pe care le poate da un zâmbet, o privire sau o strângere de mână îndrăgostiților. Clipa aceia de mulțumire era viața pentru care trăise și de care nu se putea

despărți. Și cuprins de aceiaș dragoste, cu fața îmbujorată, ridică ochii spre ea... Eră aplecată pe bara de alamă a împrejmuirii ce îngrădea mașinile, și cu un smoc de destrămături de humbac, lustruia țevile ce păreau că sunt de aur.

— Marie!...

— Ce vreți?... îi răspunse femeea aspru, fără să fi ridicat măcar privirea.

— ...nimic!...

În vorba ei și în posomorea feței, înțelese că nu mai aveà nimic ce să-i spună. A privit-o lung, lung ca și cum se uită la propria lui vieată ce o simțea deșirându-se ca și ațele cu cari ștergeà îngrădirea mașinilor, în vreme ce de bună seamă și ea eră cu gândul în altă parte, poate pentru totdeauna, poate numai pentru o vreme. A suspinat adânc, ca omul cu nădejdiile pierdute... Și-a strâns dinții, și-a înăbușit durerea și amândouă mâinile i-au trecut peste frunte o clipă, ca în urmă să cadă grele în jos, ca și cum ar fi fost moarte.

În fața minții, îi stă tot ea, tot într'o

noapte, când târziu după ce băuse cu prietenii la cantină, — în ziua lefei — venise acasă amețit de planurile ce și le făcea pentru viitor și de vinul ce-i prilejuia astfel de gânduri ce-l îndepartă de grijile zilei, făcându-l să se simtă fericit, ca nimeni pe lume, înțelegând mulțumirea absolută, mulțumire pe care numai paharul o poate da și vorba prietenilor cu îndemnuri ușor realizabile.

Visurile, visurile!... Visurile cu cari se amăgește omul.

Când a deschis ușa, piept în piept, s'a lovit cu un altul care eșea. A rămas locului nedumerit neștiind dacă nu cumva nemerise o altă ușă străină. A făcut ochii mari să vadă în întunericul odăei, a tras un chibrit și la lumina slabă ce-a pâlpâit până și-a ars vârful degetelor, și-a văzut femeia goală toată, tremurând în fața lui ca frunza plopului.

— Cine a fost? bolborosì Radu, ca și cum i se încleștase limba în gură.

Femeea tăcù, și aducându-și aminte că e goală, se urcă în pat, acoperindu-se până peste cap cu plapoma.

— N'auzi!... cine a fost ?...

— Vasile...

— Vasile, Vasile!... Mi-o făcuși ; să-ți fie de bine. Aprinse lampa, se desbrăcă, și se culcă.

Nici o vorbă n'a mai spus, nici a doua zi, nici a treia, nici odată, până ce iar într'o zi a prins-o cu Ghiță, cu omul care voià să i-o ia. A bătut-o, a înjurat-o, și o săptămână în șir n'a făcut decât să bea și să se uite hoțeste la ea, ca în urmă să fie iar ca mai înainte, bun și iubitor, ca și cum atunci luà vieța de la început.

A fost...

Acum vede bine că totul se isprăvește, că nici vorba bună, nici amenințările, nu o mai pot oprì. Un altul îi luase locul.

Și el o iubeà cu atât mai mult cu cât știa că nici odată nu se va întoarce,

și că din mâinile pe cari încăpea nu va mai putea eși.

I se făcù întuneric în fața ochilor, și cum stă în colț, se ghemuì jos și începù a plânge ca un copil.

Maria, în fața unui ciob de oglindă, se pudră și își treceà mâna prin păr, așezându-și cât mai bine pieptănătura. Își roși buzele, și cu amândouă mâinile vârâte pe sub șortul negru unsuros ce o îmbracă pe deantregul, privind pe fereastră, cântă încet, ca pentru ea, un cântec de dragoste, acelaș pe care înaintea vreme, de câteori se aninà de gâtul lui, îl cânta strângându-l în brațele-i vânjoase, însetată de poftele nestăpânite.

Se ridică și limpezit de gânduri, priveà roata uriașe a motorului care se învârteà, făcând să dudue pământul și să tremure încăperea «halei» ca și cum cineva clineà zidurile din temelii. În clipa aceea i se părù că el însuși e uriașul care cu o mână stăpânește sau face — dacă ar vrea — să se năruie

fabrica toată, împrumutând din puterea lui mașinei pe care o stăpâneă asemeni unei jucării în mâna copilului.

Iși mușcă buzele mulțumit și mereu încrezut, apropiindu-și puterea mașinilor, se simțea cum se înalță și crește, luând proporții fantastice, în timp ce Maria rămâneă aceeași, o muscă pe care cu un deget numai și ar putea-o strivi.

Ochii i se opriră asupra tuturor pieselor de seamă. Deodată, în urechi îi sună o țăcănitură neobișnuită. Se slăbise un șurub al unui lagăr și acesta făcea ca acsul să aibă sărituri neregulate, un fel de tresăriri nervoase. Sări imediat, și schimbă cureaua pe roata moartă. O minută în urmă, tot încetinindu-și mersul, roata se oprî ca într'o odihnă greoaie, după atâta goană. Mașinistul luă cheia, și cât ai număra zece, strânse șurubul la loc. În vremea asta, Maria, după ce stropise cu mătura udă cureaua, se urcase pe roată.

— Ce faci acolo?... o întrebă Radu.

— Stai nițel... nu vezi?... umplu cutia de unsoare.

În clipa aceea un gând sălbatec, trecu prin mintea mecanicului, și cum Maria nu isprăvisese și era mereu pe roată, făcu câțiva pași înapoi și închi-zând ochii, împinse cu putere schimbă-torul activând din nou mișcarea roții...

Un țipăt sugrumat și totul se sfâr-șise...

Când s'a oprit motorul, pentru a doua oară, sus pe tavan, în dreptul curelei, se prinsese odată cu sângele închegăt, carne și sdrențe din rochiile Mariei.

Și toată sala era plină de Maria ca și cum fusese un sac cu nuci răvășite.

INSPECTOR

INSPECTOR

Aristică nu isbutise nici de data asta să poată schimba situația de șef de birou, ce o avea într'un minister, cu acea de inspector ce i se făgăduise în alt minister, și amărât, călcă pe trotuar ca pe acoperișul unei case, temător să nu cază. Ochii înegurați de atâta grije, oboșiți și roșii, aveau parcă ceva din luminile moarte ale păpușilor de ceară închise în cutii de sticlă.

«Ce o să zică Lucreția !...»

Și gândul acesta îl necăjea mai mult ca ori și ce inspectorat din lume. Făcuse prostia să-i spună că Senatorul Bărbuță, căruia pe vremuri îi ticluise un discurs la răspunsul la Mesaj, înda-

torat, vorbise cu Ministrul X, să-l facă inspector. Și el, dobitocul, se apucase să-i spună într'o seară liniștită, după cină, când amândoi cu stomacurile sătute, visau zile mai bune de veșnică, mulțumire și saturație.

Și s'a înveselit Lucreția și voia bună a domnit în încăperea casei o săptămână, o săptămână, în care timp, în fiecare zi, doamna făcea socotelile toaletelor ce și le va face; se gândea chiar că în situație de inspectoareasă, se putea foarte bine să-și închirieze o altă casă, cu atât mai mult cu cât bărbatu-său va avea automobil la dispoziție, care să-l ducă și să-l aducă dela Minister.

— «Aristică însă, poate să umble și pe jos sau cu tramvaiul», își zicea dânsa, și legând gând de gând, Lucreția se vedea pe canapeaua de catifea roșie, sau albastră, sau de piele a automobilului, gonind la șosea, sau ori și unde aiurea, chiar la mamițică-sa, care stă în vecini, și asta numai ca să vadă lumea, să știe să... Și îi lăcrămau ochii

de fericire, și zi cu zi tot mai dulce, tot mai drăgăstoasă își întrebă bărbatul:

— Ce-ai făcut, dragă Aristică!

— Ei... așteaptă, doar n'o să dau buzna peste om, așa... Ți-am spus, afacerea e ca și făcută; să mă văză numai și face decretul de numire, poate că l'a și făcut chiar... mi-a spus Bărbuță...

«Ca și făcut!»

— Dar nu te poci duce singur tu să...

— Nerăbdătoare mai ești dragă, trebuie să mă duc cu el, e Senator... înțelegi tu, ori și cum vine altfel.

— Nu-ți închipui cât sunt de... parcă nici de mâncat nu-mi mai vine... Zău, dragă du-te, caută-l...

Și Lucreția plecându-și capul pe pieptul lui Aristică, cu mâinile încleștate pe după gâtul lui, se alintă ca o pisică mângâiată, în timp ce el se vedeă tot mai mare, tot mai puternic, luând proporții grandioase pe lângă femeiușca, care îi înălbise părul cu discursurile ce i le ținea de câte două-trei ori pe zi,

blestemându-și — tot ea — norocul de așa măritiș.

Ar fi vrut Aristică ca situația asta de mărturii mincinoase, să ducă mereu, trăind cu visul și răbdând mizeriile vieții, numai descântecul femeii să lipsească; dar, soarta păcătoasă care îl urmărea a vrut ca totul să se năruie în fața minții lui.

Bărbuța și-a ținut cuvântul, l'a luat cu trăsura și l'a dus la ministru. L'a văzut, a vorbit, i-a strâns mâna cu căldură prietenească, însă decretul, decretul nu se putea face... locurile erau ocupate.

— «Te vom avea în vedere la prima ocazie. Oameni ca dumneata ne trebuie. Fii sigur...»

Și iar i-a strâns mâna, a scuturat-o ca la încheierea unui târg mulțumitor, și ministrul s'a așezat în jilțul adânc de piele roșie; iar Aristică salutând, făcând doi pași înapoi, își strânse cu putere marginea pălăriei pe care o tot învârtise până atunci, și eși.

Pe drum, abătut, temător la cele ce îi vor auzi urechile, călcă pe drum, ca pe acoperișul unei case de unde știa că trebuia să cază. Ochiii înegurați de atâta grije, oboșiți și lăcrimoși acum, aveau parcă ceva din sticla ochilor păpușilor împăiate cu capetele de ceară.

*

De abia a deschis ușa casei și Lucreția i-a sărit înainte, bucuroasă; cum însă Aristică rămase în prag cu capul plecat, mușcându-și mustățile, fără să spună un cuvânt, ca o slugă vinovată în fața stăpânului, a înțeles totul și încruntându-și sprâncenele, și strângând din dinții străpeziți de ciudă, ca de lămâe, fără să-i aștepte răspunsul, continuă:

— Știam...

— Mi-a spus ministrul că nu are nici o vacanță, însă dacă va fi...

Lucreția trânti ușa și eși în sală și de acolo în curte, la magazie, unde aveă femeie la spălat.

Aristică se așeză tăcut pe marginea

patului, își scoase o gheată ce-l supărase și se muștră oarecum, de gândurile vinovate ce-l frământase, crezându-și femeia mai rea pe cum era.

«Nu mi-a spus nimic rău» și fața începù a i se lumina, când, deodată ușile se trântiră una după alta, și Lucreția ca o furtună intră în casă.

— Ticălosule!... nu ești bun de nimic, cine nu vrea nu se face inspector și tu... mai bine mă spânzuram decât să te fi luat pe tine. Ești un prost... râde lumea de tine și tu crezi tot ce ți se spune.

— Dar...

— Taci!... Aveai și muștră de inspector! Ha, ha, ha... la ce m'ai mințit, la ce?... să mă faci de poveste?

— Nici o poveste...

— Ce am să spun lumii?...?

— Cărei lumi?

— Căre-i lumi!... dar i-am vorbit și la M-me Ravici, la Marioara, la Constanța, Elenei, Marițichi... Ce să le spun?...?

— Așa cum stau lucrurile.

— Am să mor, am să mor, mă înțelegi, mă omori tu și cu spălătoreasa, idioata de spălătoreasă care și-a bătut joc de rufe. . le-a înzilizit de nu mai sunt de cunoscut, trei zile de când spală și sunt mai negre decum i le-am dat.

— Și ce vrei acum?

— Să te duci s'o cerți, pentru că pe mine nimeni nu mă mai ascultă, eu nu mai sunt nimic, nu însemn nimic în casa asta.

— Cum o să mă duc...

— Da, să te duci, să te duci să o înjuri, să...

— Dar...

— Dute!.. dute!.. Și Lucreția se înroși toată la față de parcă erà o mașină dogoritoare.

Aristică își puse ghetele și schiopătând, se duse la spălătoreasă; sucì o țigară, suflă lung trecându-și mâna prin păr și intră din nou în casă.

— Am certat-o.

— Ai certat-o !... Sigur că te vei fi rugat de ea, de doamna spălătoreasă.

— Ce vrei să-i fac ?

— Să o bați, să o înjuri, să... și Lucreția izbucnî în plîns văitându-se : « Norocul meu, norocul meu » !...

Aristică își luă pălăria și încet, pe nesimțite, deschise ușa. Când a ajuns la poartă, și-a înjurat și el norocul, mult mai pe tăcute decât nevastă-sa. Și cu ochii luminați de veninul vărsat : repede, repede ca și cum pierdeà o întîlnire, se duceà, unde ? Nici el nu știa.

RUBLA ȘTEARSĂ

RUBLA ȘTEARSĂ

Cea mai frumoasă femeie, cea mai iubită, și cea mai iubitoare, dintre cele ce împărțeau dragostea și trupul odată cu zâmbetul sau privirea aruncată în mijlocul mulțimii, ca mărgăritarele negre pe albul fardat al pieptilor princeșelor îndrăgostite de basm.

Veșnic neastâmpărată, veșnic zglobie și fără de grije, gata în toată clipa să se arunce în vârtoarea pasiunilor ucigătoare ce o stăpâneau, ca și fluturele de seară, cu aripile pudrate ca de ivor ce rotește în jurul luminei ce-l îneacă.

Nici o grijă, veșnic tânără și veșnic frumoasă afundată în vârtejul vieții, caută viața pretutindeni, ca și fluturele

cu aripile pudrate în jurul unei lumini de opaiț sau a unui glob electric.

De atunci au trecut ani, și cea mai frumoasă femeie, cea mai iubită și cea mai iubitoare din câte împărțeau trupul, odată cu zâmbetul, cu coatele sprijinite pe o masă, în fața unei cafenele, cu obrazul lung, motolit în crețuri mari, cu păru-i sur și buzele-i învenițite ca ale celor înecate și găsite la trei zile; stă în fața aceluiași mimic strângând între degetele-i lungi și osoase o țigară costelivă.

Ochi-i, altădată mari și plini de focul patimilor și bucuriilor netrăite, sterși și obosiți de atât priveghiu, se pierdeau în orbitele largi întunecate ca în două gropi de demult săpate,—arse de soare și crăpate de vânt, — abia clipea din pleoape ca și cum două capace de carton scorojite de vreme, scârțâiau în încheieturi, închizând focul mort al unor diamante false.

A trecut o trăsură... mătasea unei rochi a foșnit... pantofi cu cataramă bătute în sticle colorate, străluceau de parcă erau muiți în briliant... ciorapi subțiri... priviri galeșe, și linii libere largi, ca trase de mână unui artist, tăiau trupul în mișcări senzuale ca ale unei Oda-lișce ce trebuia să pulseze viața unui Rajah octogenar.

În clipa aceea, mătasea parcă foșnise pe trupul ei, și roșu i se făcu înaintea ochilor, apoi cenușiu și... privind mereu pe fața mesei cu marmura albă și cu nervure vinete, ca dintr'un fund de loje se vede în lumina rampei, cu o perspectivă pe care doar trecutul o poate da. Mentea ei însă nu putea prinde imaginea-i de altădată, decât ca ceva nedeslușit, ceva vaporos, asemeni unui miros puternic de parfumuri în care au expirat trandafiri, garoafele, iasomia și olendri roșii sau albi, ca cei așezați în dreapta și în stânga ușei cuibului de dragoste din care azi păragină a rămas.

A iubit, căci pentru asta a fost născută, și fiecărei clipe în parte i-a dat ceva din sufletul și din căldura vieții ei, întreținând mereu focul la picioarele zeiței pe care cei vechi au numit-o Venera și care în timpurile noastre se chiamă Vițiu.

Și rînd pe rînd, cu fiecare din trecătorii de stradă ținându-se la braț, șoptind în taină sau rîzînd zgomotos, se vedeà pe ea renăscută ca pasărea Phoenix din propria-i cenușe, sortită să iubească veșnic și veșnic să regrete vremea ce încheie aceeaș poveste banală, a tuturor cari au trăit ca și ea fără sațiu de viață, căutînd viața ca fluturile în noapte cu aripile pudrate ca de ivor, focul ce luminînd mistuie. Și zîmbete de mulțumire se prindeau în colțul buzelor ei.

Și trecîndu-și mîna peste frunte, urmărind gestul aceleia ce trecù pe din fața ei, aveà senzația că în clipa aceia ea însăși ar mai puteà întoarce trecu-

tul și sculându-se, mereu zâmbind, încercând aceleași priviri languroase de altădată, se pierdù în lumea trecătorilor căutându-l pe El, pe cel dintâi venit.

SĂ FACI BINE

SĂ FACI BINE

Dumitrache Papură, om cu dare de mână, bun la suflet față de cei nevoiași, chemă într'o zi la el pe Tănase băcanul, om de ispravă, nu bețiv, nu cartofor, însă om fără de noroc, și mai aveà un cusur, încăpațânat ca un catâr; când îi intră în cap ceva păi nimeni nu puteà să-i scoată nici cu vorba bună, nici cu anasâna.

Dumitrache îl știà și-l lăsà în apele lui, căci ziceà el... «sărăcia e boală curată, îți ià și mințile, te 'nvrăjbește cu lumea, Doamne ferește...» Și când Tănase îi povesteà de jupânu-său, Spancu, cât îi de hrăpăreț, cum îl muncește și niciodată nu arată mulțumire slugilor

ce le aveà, își aduse aminte cât îi de rea lumea și de nesățioasă chiar atunci când banii îi numără cu sacii, după cum spuneà Tănase că face Spancu

— Lasă-l, și du-te în altă parte, îi spuse Dumitrache.

— Dar n'am fost și la alții, ce, parcă numai el e așa?... toți, toți...

— Păi atunci ce să te faci?

— Să rabd mereu, pe semne că așa mi-a fost mie ursit, să muncesc să propcopsesc pe alții și eu să mor de nemân-care...

— N'ai ceva părălute strânse, să deschizi o băcănioară ?...

— He, he !... să am așa mai stà la Spancu ?...

Lui Dumitrache Papură i se făcu milă și cum puteà întinde o mână de ajutor la nevoie, începù să gândească cum ar puteà să-l ajute, să-l facă stăpân pe Tănase. A doua zi și altele în șir pe care dintre cunoscuți îi întâlneà, tuturor le spuneà ce are în gând să facă și le cereà sfatul...

Unul i-a spus că bine face, că pentru asta Dumnezeu o să-l răsplătească, alții i-au spus să-și vadă de treabă, ba Oprișan, pânzarul din colț, i-a spus neted :

— Trebuie să fii nebun !...

— Dece mă omule ?...

— Pentru că o să te 'njure și pe tine cum își înjură acum stăpânii. Ți-s grei banii în buzunar ? svârlă-i pe gârlă, da, pomană cu sărac să nu faci !

— Rău ești la suflet Ghițișor.

— Așteaptă-mă nițel... și Oprișor luă un petec de hârtie și scris : «tâlhar» «pungaș», «a vrut să mă robească» «cămătar», crucea măsei»... etc. și îndoind hârtia în patru i-o întinse lui Papură...

— Ține coala Dumitrache, și de n'o fi așa să-mi razi mie o mustață, să fiu ciuta pieței, m'ai înțeleș ?... o să te 'njure...

— Lasă-mă la Dumnezeu încolo, mai bine nu-ți spuneam nimic... nu vrei să vedeți și voi că se mai înfiripează vreunul..

Dete bună ziua, și plecă pe ușă cu capul între umeri, netezindu-și favoriții albi...

Pe Tănase toți îl felicitau de noroc...

— Să dea Dumnezeu bine Tănăsică, te faci negustor.

— Să vedem.

— Păi ne-a spus la toți.

— Să vedem... așa pe departe mi-a spus și mie, diseară poate să-mi spună mai lămurit...

— Și unde vrei să deschizi?

— Lângă «Cerbul de aur», vad vechiu, colț bun...

— Ei, îmi pare bine... Om de treabă, Papură ăsta, altfel greu să te mai salți de nu te ridică cineva de umeri...

Și cu câți se întâlnește Tănase, cu toți numai de prăvălie vorbește și pentru că vorbise cu mulți se obișnuise să creadă că e și stăpân...

— Băieți de prăvălie?... nici unul n'am să primesc cu leafă, toți sunt niște pușlamale, leneși de nu-și scot nici bucățica de pâine... Am să iau doi oameni

în toată firea, am să-i plătesc bine... și să-mi muncească; nu, afară cu el...

Păi știi dumneata ce bătaie de cap e să conduci o afacere, și mai cu seamă așa cum vreau eu?...

Și pe urmă te fură domnule, te fură de té sărăcește, pentru uu leu, doi de parale trântește o scafă de cafea sau de zahăr mai mult și iacă-te la ciuperci... Să fie al dracului, e bine când poți să faci treaba singur, fără de ajutorul nimănui; nici nu știu ce să mai mă fac, și Tănase, cu unghia degetului cel mic, se scărpină în creștet.

În ziua aceia i-a spus jupânului că pleacă și plecat a fost.

Seara, bucuros ca și cum ar fi lăsat obloanele la prăvălia de lângă «Cerbul de aur», deschise ușa lui Dumitrache Papură.

— Să trăești nene Dumitrache...

— Uite ce e Tănăsică procopsit nu sunt, dar slavă Domnului, că, am destul, cât îmi trebuie, și de aceia uite ce m'am gândit: Zece mii de lei să-i pun la bă-

taie, să te fac om cu stare de s'o pierde, pierduți să fie, de nu, ți-a pus Dumnezeu și ție mâna în cap...

Eu am să iau prăvălia de care tot auz că vorbești, o să cumpăr marfă și o bag în prăvălie, și pe măsură ce vinzi, îți mai cumperi marfă, îți oprești pentru trebuințele tale și o sută, cinci, o mie,—cum vei putea—îmi vei da în fiecare lună până ce te vei plăti de bani, dobândă nu-mi trebuie, nici sulița în coastă nu ți-o pun sorocindu-ți timpul de plată... Ești mulțumit?...

— Păi... de, ce fel de stăpân mai sunt eu, dacă prăvălia e pe numele dumitale?

— Îți dau act la mână că de cum vei achita suma într'un bun stăpân în prăvălie... Eu nu sunt băcan și nu mă gândesc la altceva decât să-ți fac un bine... Nu-mi trebuie poliță, nu nimic... plătești într'o lună banii, într'o lună ești stăpân; plătești în două, în două...

Tănase își luă pălăria, și fără să-și ia seara bună, eși spunându-i: Așa afaceri să faci cu altul mai prost nu cu

mine... mă miraiu și eu ce dragoste te găsi să mă procopșești.

Papură rămase nedumerit... neînțele-gând nimic din cele spuse de Tănăsică... «O fi beat își spuse el... dar nu-l știam eu așa meteahnă».

A doua zi strada toată știà de tâl-hăria ce o pusese la cale Dumitrache Papură...

Când acesta eși de acasă, cunoscuții de altădată, prietenii și vecinii toți, abia de-i mai răspundeau la... Bună ziua... ce o da, până ce unul și altul i-au spus în față :

— Halal să-ți fie, scoți omul de la stăpân să-i deschizi prăvălie și pe urmă umblî să-l încurci să-ți robească vieața toată... Păcat de Dumnezeu, rușine...

Cercă omul să spună cum stau lucrurile, însă i se întorceà spatele cu silă.

Trecând prin fața «Cerbului de aur» tejghetarul și cu un altul îl înjurară văzându-l, spuind :

— Nu se mai satură de bani, a scos pe om de la stăpân să-l facă argat de

pomară, mințindu-l că-i deschide prăvălie.

Și tot așa fiecare în față sau în spate îl ponoseau de tâlhăria ce o pusese la cale.

Când intră în prăvălia lui Oprișan, acesta îi ieși înainte râzând...

— Păi bine nenisorule așa îți fuse vorba?... eu credeam că de, vei fi vrut cu adevărat să...

Lui Dumitrache Papură i se umplură ochii de lacrimi și făcând cruce și jurându-se îi spunea: «Să mă trăsnească Dumnezeu, Ghițisor dacă n'am vrut să-i fac bine, dar cine se gândea să iasă așa...

— Știam eu; ce-ți spuneam: Omului sărac să-i calci grumazul, să nu-i dai mână de ajutor.

DESPĂRTIRE

DESPĂRȚIRE

Nu mai plânge; ce vrei? toate au un sfârșit... nu ne mai putem înțelege unul cu altul... trebuie să ne despărțim, trebuie... Tu ești tânără, ești frumoasă încă, poate să ai noroc mai bun chiar decât cu mine... vei găsi un altul... haide, fi cu minte.

— Dar...

— Nu Elvirico, înțelege... trebuie!...

— Bine!...

— Ce vrei, așa a fost să fie... Strângem lucrurile toate.

— Bine!...

— O să ne mai întâlnim, o să vorbim...

— Bine!...

— Imi pare rău... tu ai fost fată bună...

da, n'ai fost rea, ai fost foarte bună chiar... o să ne despărțim, îmi dai tot ce e al meu, plec și tu rămâi, chiria e plătită pe o lună.

— Pleacă mâine...

— Ori mâine, ori acum, e tot una, dar îți spusei nu mai plânge, nu vreau să te mâhnesc... haide, scoală și strângem ce e al meu... hainele cele vărgate, paltonul; mi se pare că am două, sau trei cămăși?

— Trei; sunt murdare.

— Nu-i nimic. Așa fetiço, așa...

Elvira deschise dulapul și scoase hainele vărgate, paltonul și le așeză în mijlocul casei.

— Așa!

— Uite și pălăria de paie și bretelele astea vechi...

— Bun, bun... am să le mai pot purta încă.

— Da. Și Elvira puse bagajul tot într'o față de masă și îi legă colțurile.

— Dar asta nu-i a mea.

— Nu face nimic, și plângea mereu, plângea pe tăcute, cu sughițuri înăbușite...

— Elviro, ai tu ceva parale să mă împrumuți? o sută de lei... să am să plătesc măcar camera undeva.

— Da, și scoase din poșeta-i de mătase și-i numără...

— Numai 87... n'am mai mult...

— Optzeci și șapte... poate că'mi ajunge, și luă banii... Așa!... Acum... acum... și se oprî în fața legăturii cu mâinile la spate... dar cum o să plec așa cu legătura, să am un geamantan... știi ce, ia vezi, cere-i tu proprietarei, poate că ne împrumută unul.

— Bine!...

— Dar ce o să-i spui?

— Că pleci...

— Atunci nu ne mai dă... lasă... Am să cumpăr un geamantan.

Elvira stă pe marginea patului și plângea, plângea mereu.

— Elviro dragă, Elvirico fată, fii cu minte, de ce plângi?

— Ai găsit casă?

— Casă? ai dreptate!... casă... nu, n'am găsit, dar am să mă mut la hotel...

— E scump acolo.

— Adevărat, nu mă gândisem la asta... și n'am măcar geamantan, cum o să mă duc așa... dar ce vrei, trebuie...

Elvira plângea mereu... El se apropie și luă capul în mâini și începuse să o mângâie sărutându-i buzele și gâtul.

— Taci Elviro... taci că îmi faci rău...

— Bine, și se șterse la ochi, reze-mându-și capul de pieptul lui.

— Tu n'ai fost rea, nu... ești bună, ba chiar foarte bună... și iar o sărută și o mângâie ca pe un copil cuminte. Apoi... privind iar la legătura cu rufe o lovì cu piciorul... Nu mai plec!

— Bine!...

— Iale și pune-le la loc, plec mâine.

— Mâine!?

— Oricând, altădată... haide ștergeți ochii, tu ești fată bună...

Elvira desfăcù legătura, atârnă în dulap hainele și paltonul și cu amândouă

brațele, încolăci gâtul omului, ce voise să o lase.

El o sărută din nou, o cuprinse pe după mijloc și ușurați amândoi ca de o povară, cu sufletele curate, simțind par'că ceva înălțător în ei, iubindu-se mai mult ca totdeauna, s'au oprit la fereastră privind la ploaia cu picături mari ce loveau în geam, și făcând strada toată să fie acoperită de bășici cu ghimpi în care se reflecta albastrul cerului, ca și paietele și cocoloașele de hârtie aduse de apa turbure și neagră de praful drumului.

— Ce frumoasă vreme!...

— Elviro!... și ochii lui se umeziră de lacrimi și capul i se plecă pe umerii albi înfiorați ai femeii...

TABLA DE MATERII

TABLA DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Rochia albă	3
Nathan	11
Frigurile facerei	29
Datoria	39
Așa noroc	51
Funcționarii	63
Ad valorem	75
Curte	85
Divorț postum	95
Uzina	105
Inspector	121
Rubla ștearsă	131
Să faci bine	139
Despărțire	149

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2017

1928 / VII 2